

การปักหมุดเขตแดน
ระหว่างประเทศ
ไทย กับ อินโดจีนฝรั่งเศส

หมดอายุ 02/06/2565

๘ ๘ การ บักบั่นเขตแดน

ระหว่างประเทศ

ไทย กับ อินโดจีนฝรั่งเศส

สำนักหอสมุด

หมวดอายุ 02/06/2565

กรมไศสนาการ

คำนำ

อนุวัติตามข้อ 4 ข้อ 1 แห่งอนุสัญญาสันติภาพ ระหว่าง
ประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศสลงนามกัน ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่
9 พฤศจิกายน 2484 ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมกรปักปันเป็นผู้ดำเนินงาน
ปักปัน ทั้งในส่วนของทางบกและส่วนของทางน้ำ ให้เสร็จภายในระยะ
เวลา 1 ปี นับตั้งแต่วันแรกเปิดสันติสัญญานี้ นั้น

คณะกรรมกรปักปัน คือคณะผู้แทนฝ่ายไทย คณะผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่น
และคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสได้ประชุมกัน ณ เมืองไซ่ง่อน และได้
ปฏิบัติกิจการงานเกี่ยวกับการปักปันเขตแดน อันเป็นผลแห่งการ
เจรจาไปในขณะเดียวกัน งานปักปันดังกล่าวได้กระทำแต่ตั้งต้นลง
ตามกำหนดเวลา 1 ปี ตามอนุสัญญา โดยได้มีการลงนามในพิธี
สาร เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2485.

ส่วนการเข้าปกครองดินแดนใหม่ที่ได้จากการลงนามในพิธี
สารที่ไซ่ง่อนนี้ ได้กระทำตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม 2485 และ
ได้ตั้งบริบูรณ์ในวันที่ 14 กรกฎาคม 2485 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิด

ของพระท่านจอมพลป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ผู้นำของชาติ
 ดำรงการบังคับเขตแดน ระหว่าง ประเทศไทยกับอินโดจีน
 ฝรั่งเศสคราวนี้ รัฐบาลได้แต่งตั้งให้นายสิทธิ สิทธิสยามการ
 ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทยออกไป
 ทำการเจรจาดำเนินการบังคับเขตแดน พร้อมด้วยข้าราชการของ
 กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหม คณะผู้แทนฝ่ายไทยร่วมกับ
 คณะผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่นและคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสได้ ทำงาน ด้วย ความ
 ดำบากตรากตรำเป็นเวลาหลายเดือน และในที่สุดก็ได้ทำงานนี้เป็น
 ผลสำเร็จแล้ว.

โดยที่ งานบังคับเขตแดนนี้เป็นงานสำคัญ ส่วนหนึ่งแห่ง การ
 ได้ดินแดนคืน ประกอบด้วยมีปัญหาหลายประการที่ต้องเจรจากัน
 และการเดินทางไปบังคับก็ต้องดำบากตรากตรำเป็นเวลาแรมเดือน
 เป็นกิจการที่นำผู้นำลี้ภัยแก่ประชาชนชาวไทย นายสิทธิ
 สิทธิสยามการ จึงได้นำเรื่องนามัดแดงป่าดงกลาโดยให้ชื่อ
 เรื่องว่า หมุดอายุ ๒๒/๐๖/๒๕๖๕ "การบังคับเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีน
 ฝรั่งเศส" นะ หวังป่าดงกลา กรมโศคนาการ เมื่อวันที่ 18 กันยายน

2485 กรมโคสนาการได้พิจารณาเห็นว่า คนจรจัดพิมพ์เล่ม
ไว้เป็นหลักฐาน แต่เพื่อผู้ไม่มีโอกาสได้มาฟังปาถกถาเรื่องนี้ได้
ทำการตั้งถ้อยกด้วย จึงได้จัดพิมพ์ขึ้นเล่ม เพื่อเผยแพร่ตาม
ความประสงค์ดังกล่าว.

กรมโคสนาการ

18 กันยายน 2485

หมดยุ 02/06/2565

รูปหมู่ถ่ายเมื่อ 7 สิงหาคม 2485
ที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภายหลังการประชุมใหญ่ครั้งที่ 5
ของคณะกรรมการป้องกันเขตแดน

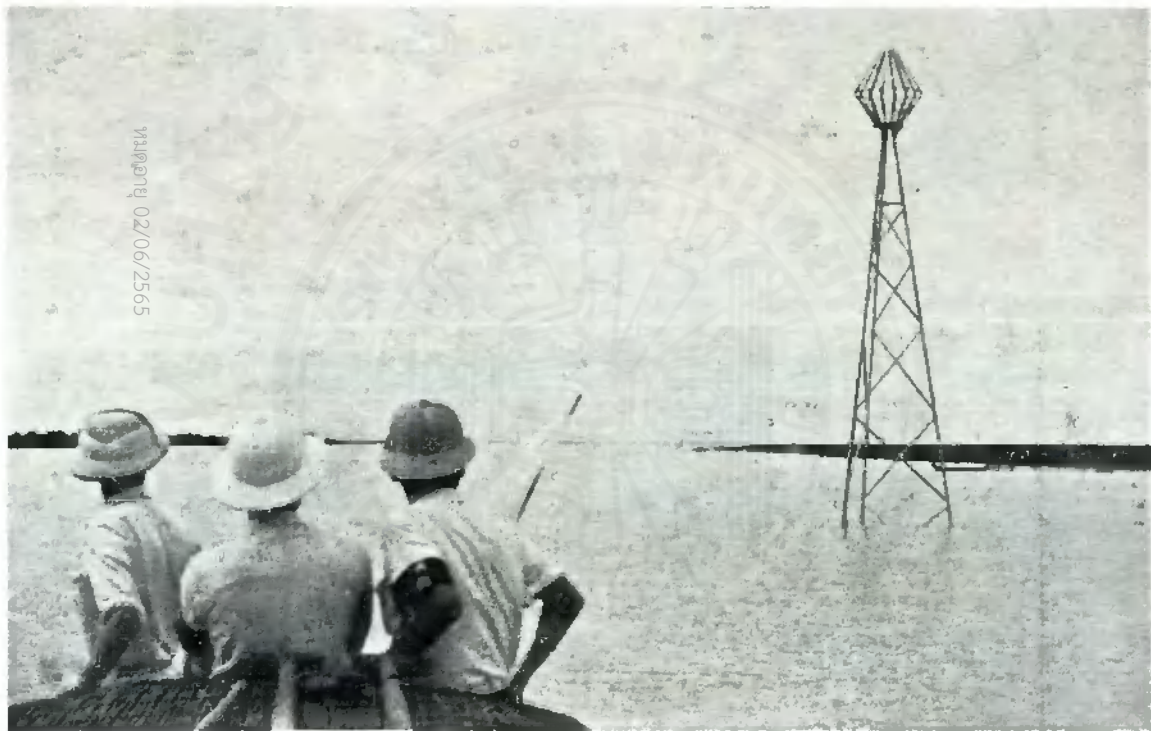

การประชุมครั้งที่ 4 ที่ศาลาเทศบาลไซ่ง่อน - การลงนามพัชสาร

หลักเขตแดนไทย นะ ถนนพิบูลสงคราม - เสียมราด

หมุดอายุ 02/06/2565

หลักเขตแดนในทะเลสาบ

การบักบั่นเขตแดน

ระหว่าง

ประเทศไทย กับ อินโดจีนฝรั่งเศส.

ท่านผู้ฟังทั้งหลาย.

ก่อนอื่น ฉันขอขอบคุณกรมโคสนาการเป็นอย่างมาก ที่ได้เอื้อ
เพื่อจัดให้ฉันมีโอกาสมาปราศรัยกับท่านในวันนี้ และฉันขอขอบ
คุณท่านทั้งหลายทุก ๆ ท่านอย่างจริงใจที่ได้กรุณามาให้เกียรติยศแก่
ฉันในโอกาสนี้. ฉันขอเรียนไว้ก่อนว่า เรื่องการบักบั่นเขตแดน
ออกจะจัดและยืดเยื้อมาก จึงขอเตือนให้ท่านทั้งหลายเตรียมตัว
และหมอนอิงให้ดี เพื่อความสดวกสบาย และขอได้กรุณาอดใจ
ฟังต่อไป.

ตามที่ท่านทั้งหลายย่อมทราบอยู่แล้ว อนุสัญญาสันติภาพ
กรุงโตเกียว ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2484 และพิธีสารภาคผนวก
กำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการบักบั่นพรมแดนหนึ่งสัปดาห์หลังจากการ

หมายเลข 02/06/2565

ใช้อุบัติญา และให้คณะกรรมการ^๕ดำเนินงานให้เด็ดขาดในระยะ
เวลา 1 ปี. ในการ^๕ รัฐบาลทั้งสามฝ่าย คือ ไทย ยี่ปุ่น และ
ฝรั่งเศส ฟังตั้งกรรมการฝ่ายละ 5 นาย และกรรมการผู้ช่วยฝ่ายละ 5
นาย. ส่วนประธานกรรมการนั้น ให้แก่กรรมการฝ่ายยี่ปุ่นคนใดคนหนึ่ง.

เนื่องจากบทแห่งอุบัติเหตุและ พืชสารภาคผนวก ตั้งกล่าว^๕
รัฐบาลแห่งสมเด็จพระเจ้าหยี่หัวโตตั้งคณะแทนชนคณะหนึ่ง เพื่อ
ปฏิบัติกราร่วมกับคณะผู้แทนฝ่ายยี่ปุ่นและฝ่ายฝรั่งเศส.

คณะผู้แทนฝ่ายไทยในคณะกรรมการ บังคับได้ ออกเดินทางจาก
กรุงเทพฯ ในวันที่ 9 สิงหาคม 2484 และถึงไซ่ง่อนในวันที่ 11
สิงหาคม 2484. เมื่อไปถึงไซ่ง่อนแล้ว คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้รับ
ติดต่อกับคณะผู้แทนฝ่ายยี่ปุ่นและฝรั่งเศส. ในการปฏิบัติราชการ
ที่ไซ่ง่อนคราวนั้นคณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้ติดต่อเจรจากันจนกระทั่งวัน
ที่ 10 พฤศจิกายน 2484 คณะผู้แทนฝ่ายไทยจึงได้กลับกรุงเทพฯ
พร้อมด้วยคณะผู้แทนฝ่ายยี่ปุ่นและฝ่ายฝรั่งเศส รวมเวลาที่คณะ
ผู้แทนฝ่ายไทยอยู่ที่ไซ่ง่อนคราวนั้น 94 วัน.

หมายเหตุ 02/๒6/2565

คณะผู้แทนฝ่ายไทยกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ:—

กัมการ.

1. นายดีทิจ ดีทิจสยามการ
(ทดวงดีทิจสยามการ) หัวหน้า
2. พ.อ. กระทบ ไชติกส์เถียร
(พระสวราชย์สวัสดิการ) กัมการ
3. ร.อ. พนม นักรานุรักษ์
(พระพนมนักรานุรักษ์) กัมการ
4. ร.อ. ม.ร.ว. เฉลิมตาก ทอ้วงส์
(หม่อมทอ้วงส์ถวัลย์ศักดิ์) กัมการและเดชา
ธิการ
5. พ.ท. ตะออ บุญนาค
(ทดวงตะอออุทิศกัสน์) กัมการ ผู้เชี่ยวชาญ
และผู้อำนวยการ
สำนักหอสมุด
มณฑลนครราชสีมา

กัมการผู้ช่วย.

6. นายวิสูตร อรรถชุกติ
(หลวงวิสูตรวิรัชพงศ์)
7. พ.ท. ไชย ประทีปะเสน
8. นายทองเปลว ชดภูมิ
9. พ.ต. หยิน จ้าวศักดิ์ดิทธิ
(จุนต์ศักดิ์ดิทธิภูมิภาค)
10. นายภู่งนารณ์ ไกรเวกส์

ผู้เชี่ยวชาญและเลขานุการ.

11. น.อ.อ. สุจชัย เชิดชูอากาศ
(หลวงเชิดชูอากาศ) ผู้เชี่ยวชาญ
12. นายณิศ คอมันตร์ ผู้เชี่ยวชาญ
13. ร.ต.อ. (ซึ่งพ่ายหลังเดือนแปด พ.ศ.๓.)
จำรัส มันทุกานนท์ ผู้เชี่ยวชาญ
14. นายสุวิทย์ เอนิมาเต็ยรณ เลขานุการ
15. นายเฉตา สมิติเวช เลขานุการและตำแหน่งภาคอื่น

16. นายเต็ม กระแสร์เปี่ยม เชาขุนการและเทหรัณนิค
 17. นายวัระ สวัสดิ์บุรี (วงส์สวั เท่งเส่งถึ) เชาขุนการ
 18. นายเส่งต โกมถภูติ เชาขุนการ

คณะผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่นประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ:-

กัมการ.

1. นายมาโกโต ยาโน (Makoto Yano) หัวหน้า
 (ซึ่งเปนประธานกัมการที่กัมกัน)
 2. พ.อ. (ซึ่งพายหลังได้เดือนเปนพล.ค.)
 มานากิ (Manaki) กัมการ
 3. นายอินอุเอะ (Inouye) กัมการและเลขาธิการ
 4. น.ธ. อิเคดา (Ikeda) กัมการ
 5. พ.ท. อิวาฮาชิ (Iwahashi) กัมการ

กัมการผู้ช่วย.

6. น.ท. ซาซากิ (Sasaki)
 7. นายอิชิดา (Ishida)

8. พ.ท. ทาเคอูจิ (Takeuchi)

9. พ.ต. อีอิโน (Iino)

10. นายทากาชิมะ (Takashima)

ผู้เชี่ยวชาญและเลขานุการ.

11. นายอูเมโมโตะ (Unemoto)

ผู้เชี่ยวชาญ

12. น.ท. ฮานาดา (Hanada)

ผู้เชี่ยวชาญ

13. พ.ต. ทากางิ (Takagi)

ผู้เชี่ยวชาญ

14. พ.ต. แพทย์ โอากาย (Okaye)

แพทย์

15. พ.ต. แพทย์ วาตานาเบ (Watanabe)

แพทย์

16. พ.ต. แพทย์ โยโกยามา (Yokoyama)

แพทย์

17. นาย ฟุกุบา (Fukuba)

18. นายวาดา (Wada)

เลขานุการและดำน

19. นายโอซากิ (Osaki)

เลขานุการ

ต่อมา วิทยาลัยบัณฑิตได้ตั้งให้ น.ท. ตากิตซึกะ ซึ่งเป็นบุตร

หมตอาญ 02/06/2565

ทหวนเรือประจําประเทศไทยในขณะนั้น เป็นกํมการผู้ช่วยแทน

น.ท. ซาซึกิ และตั้ง น.ท. ฮานาดา เป็นกํมการผู้ช่วยแทนนาย

อชดา. นอกจากนั้น คณะผู้แทนฝ่ายขุนนางมเจ้าหน้าทอน ๆ ออก
ราว 60 คน รวมประมาณ 80 คนด้วยกัน.

คณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ:—

กัมการ.

1. นายเดอเลงส์ (De Lens) หัวหน้า
2. พ.อ. รูซ (Roux) (ซึ่งเคยเป็นทูตทหารบก
ฝรั่งเศสประจำประเทศไทย) กัมการ
3. น.อ.ต. เมียดเดต์ (Miellat) กัมการ
4. นายกิเดียง (Guillien) กัมการ
5. นายมิโชเตด (Michaudel) เสด็จตั้ง
ฝรั่งเศสประจำสุวรรณเขต กัมการ

กัมการผู้ช่วย.

6. ร.อ. กรมังต์ (Gourment)
หมตอายุ 02/06/2565
7. นายวาร กามัด (Var Kamel) (เจ้าหน้าที่เขมร)
8. ท้าวกู (Thao Kou) (เจ้าหน้าที่ลาว)

9. นายเคอเวอริคติก (de Verdilhac)

10. นายกูตอร์บ (Goutorbe) เดชาธิการ.

ต่อมา ฝ่ายฝรั่งเศสได้ตั้ง (1) นายไคลด์ (Clays) แห่ง
 สำนักฝรั่งเศสปลายบูรพทิศ (Ecole Française d'Extrême-
 Orient) และ (2) ร.อ. นูเรต์ (Nuret) ให้เป็นกรรมการผู้ช่วย
 แทน (1) ท้าวฤ และ (2) ร.อ. กุรมังต์ ตามลำดับ.

ตามนี้ หมายความว่า คณะกรรมการที่ขึ้นเขตแดนระหว่าง
 ประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งต่อไปจะเรียกชื่อแต่เพียงสั้น ๆ
 ว่า คณะกรรมการปักปัน นั้น ประกอบด้วยคณะผู้แทน 3 คณะด้วยกัน
 คือ คณะผู้แทนฝ่ายไทย คณะผู้แทนฝ่ายยี่ปุ่น และคณะผู้แทนฝ่าย
 ฝรั่งเศส และมีนายมาโกโต ยานโน หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายยี่ปุ่น เป็น
 ประธานกรรมการ.

ส่วนงานที่คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้รับผิดชอบไปนั้น ขอแยกออก
 เป็นหัวข้อดังนี้ คือ:—

ก. เรื่องแนวปักครของชั่วคราว ซึ่งเป็นเรื่องที่คณะผู้แทน

ฝ่ายไทยซึ่งเจรจากับคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสโดยตรง ไม่เกี่ยวกับ
คณะผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่น เพราะการกำหนดแนวปกครองชั่วคราวไม่
อยู่ในวงหน้าที่ของคณะผู้แทนญี่ปุ่น.

ข. เรื่องการปักปันเขตแดน กับเรื่องเขตปกครองทหาร.

ก. เรื่องแนวปกครองชั่วคราว.

แม้ตามอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว ประเทศไทยจะได้
ดินแดนที่ได้เสียให้แก่ฝรั่งเศสในกาลก่อน กลับคืนมาบ้าง และได้
รับมอบดินแดนนั้นจากฝรั่งเศสแล้ว ก็ดี แต่เมื่อยังไม่ได้ปักปัน
เขตแดนให้เป็นที่เรียบร้อย ก็ย่อมหาบไม่ได้หยั่งเองว่า เส้นเขต
แดนแน่นอนระหว่าง ประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสอยู่ตรงไหน.
ในระหว่างที่คณะผู้แทนญี่ปุ่นกำลังดำเนินการปักปันยังไม่แล้วเสร็จ
จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดแนวการปกครองชั่วคราวในระหว่าง
ประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสไว้ เพื่อความสะดวกแก่
การปกครอง. อนุญ 02/27 คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้ติดต่อเจรจากับคณะผู้แทน
ฝ่ายฝรั่งเศส และในที่สุดได้ทำข้อตกลงกันฉบับหนึ่ง เมื่อ

วันที่ 20 กันยายน 2484 กำหนดแนวปกครของชั่วคราว ทั้งทาง
บกและทางน้ำ คือในลำแม่น้ำโขง ไว้. ข้อตกลงนั้นเป็นการชั่วคราว
แต่ยอมไม่ผูกมัดถึงเวลาที่คณะกัมพูชาจะกำหนดเส้นเขตแดน
แน่นอนในภายหลัง. ตามข้อตกลงชั่วคราวนี้ แนวปกครของชั่วคราว
ทางบกเดินตามเขตปกครของที่ห้วยไถ่ แต่เหนือเส้นขนาน 15 องศา.
แต่แนวปกครของชั่วคราวทางน้ำ ได้กั้นเขาเกาะดอนในลำแม่น้ำโขง
เป็นจำนวนถึง 77 แห่ง ซึ่งเป็นของฝรั่งเศส มาเป็นของไทย
แต่ฝรั่งเศสยินยอมมอบเกาะดอนเหล่านี้ให้ฝ่ายไทยเข้าครอบครอง
ในวันที่ 30 กันยายน 2484 ตามรายการดังนี้คือ:—

เกาะดอนที่ฝ่ายไทยได้มาเป็นของไทยในขณะนั้น

มีจำนวน 77 เกาะดอน คือ

ก. ในเขตจังหวัดเชียงราย

หมวดอายุ 02/06/2565

1. ดอนผาคำ

D. Phakam

2. ดอนมะโน

D. Kok Ma No

3. คอญคู้ D. Tou

4. คอญยามหรือหาดค้อ D. Hath Kay

ข. ในเขตจังหวัดตานี (หลวงพระบาง)

1. คอญเขือง D. Kheuang

2. คอญเขี้ยว D. Khieu

3. คอญถ้ง D. Lung

ค. ในจังหวัดเลย

1. คอญลอม D. Lom

2. คอญเหียง D. Hieng

3. คอญซม D. Sohm

4. คอญงาว D. Sac Ngao

5. คอญซี้ D. Sih

6. คอญมอเซา D. Mosaou

ง. ในเขตจังหวัดหนองคาย

หมายเหตุ 02/06/56

1. คอญซิ่ง D. Xieng Siou

2. คอญสังค D. Sang Khi

3. ดอนจาว	D. Tiao
4. ดอนคอนตาด	D. Khone Lat
5. ดอนกำแพง	D. Kam Pheng

จ. ในเขตจังหวัดนครพนม

1. ดอนหมากโม	D. Mak Mo
2. ดอนป่าเตก	D. Pa Dek
3. ดอนหนองหัด่ม	D. Nong Long
4. ดอนบังฮี	D. Bang Hi
5. ดอนตาด	D. Tane
6. ดอนถ้ำเงิน	D. Tam Ngoen

ฉ. ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

1. ดอนตะโนด	D. Sanot
2. ดอนเทียน	D. Thien
3. ดอนทม	D. Thom
4. ดอนต้า	D. Sa
5. ดอนหมากโม	D. Mak Mo

6. ดอนงรงม	D. Sangom
7. ดอนพิมาย	D. Phimay
8. ดอนเชียงคำ	D. Xieng Kham
9. ดอนง ^๕	D. Nhieu
10. ดอนภูตอมเข้	D. Philom Kao
11. แก่งบางด๊บ	D. Keng Bang Lap
12. ดอนคนทา	D. Khone Hanh
13. ดอนถ้ำซ่าย	D. Tham Sai
14. ดอนด่ง	D. Salung
15. ดอนตามูย	D. Ta Muoi
16. ดอนหินตง	D. Hine Tang
17. ดอนค่าน	D. Dane
18. ดอนนกก	D. Nouk Hok
19. ดอนเทวดา	D. Thevada

ซ. โนเขตจังหวัดนครจำปาสัก

หนังสือ ๐๒/๐๐/๒๕๖๕

1. D. Pailing

2. D. Pakho
3. D. Laos Guay
4. D. Lao Noi
5. D. Pakam
6. D. Mek
7. D. Kap Muong
8. D. Mak Mo Noy
9. D. Say
10. D. Puey
11. D. Pa Onne
12. D. Nong Loy Noy
13. D. Ka Mau
14. Groupe d'îles à l'Ouest de D. Tholathi
15. D. Det
16. D. Khône
17. D. I Som

18. D. Khône Lek
19. D. Hay
20. D. Lonne
21. D. Chompol
22. D. Pay
23. D. Kok
24. D. Ngam Moy
25. D. Kamtao
26. D. Khone Keo
27. D. Hanne
28. D. Kham
29. îles à l'Ouest de D. Hanne
30. D. Lay
31. D. Kang Nam
32. D. Mae Pay
33. D. La
34. D. Se Nam Say.

๗. เรื่องการปักปันเขตแดน กับเรื่องเขตปลอดการทหาร.

นับตั้งแต่คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้ไปถึงไซ่ง่อนแล้ว คณะกรรมการปักปัน คือ คณะผู้แทนฝ่ายไทย ฝ่ายยูนัน และฝ่ายฝรั่งเศส ได้เริ่มเตรียมการที่จะให้มีการประชุม. ในที่สุดคณะกรรมการปักปันได้มีการประชุมใหญ่เป็นครั้งแรก ในวันที่ 21 สิงหาคม 2484 ณ อาคารเทศบาล (Hôtel de Ville) แห่งเมืองไซ่ง่อน. ในการประชุมครั้งนี้ คณะกรรมการปักปันได้ตกลงวางระเบียบในเรื่องการจัดตั้งสำนักงานเดชาธิการ และเรื่องระเบียบการพยายในเกี่ยวกับกาปฏิบัติงานของคณะกรรมการปักปัน. ใจความสำคัญมีว่า

(1) ให้เดชาธิการของคณะผู้แทนทั้ง 3 ฝ่าย ร่วมกันประกอบเป็นสำนักงานเดชาธิการของคณะกรรมการปักปัน.

(2) เดชาธิการของคณะผู้แทนทั้ง 3 ฝ่าย คือ นายอินฮุเอ นายกูตือร็อบ และ ร.อ. ม.ร.จ. เฉติมตาท ทังจ้งต.

(3) สำนักงานเดชาธิการ มีหน้าที่ ปกติ งาน ตาม ปกติ เฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมระเบียบวาระ การร่างบันทึกถวาทาของที่ประชุมใหญ่ของคณะกรรมการปักปัน การร่างพิชิตารตามข้อตกลง

ของที่ประชุมใหญ่ของคณะกรรมการ การติดต่อระหว่างคณะผู้แทน
ทั้ง 3 ฝ่าย ฯลฯ

(4) ส่วนสถานที่และวันประชุมใหญ่ของคณะกรรมการปักปัน
นั้น ประธานกรรมการปักปันเป็นผู้กำหนด และในหลักการ ให้ประชุม
กันที่ไซ่ง่อน แต่อาจจะประชุมกันที่กรุงเทพฯ หรือที่แห่งอื่น ๆ ที่
สะดวกก็ได้ แล้วแต่ประธานกรรมการจะกำหนด. ถ้าจะมีการประชุม
ใหญ่ที่ไซ่ง่อน ให้แจ้งกำหนดวันประชุมให้บัณฑิตคณะผู้แทนต่าง ๆ
ทราบล่วงหน้า เท่าที่จำเป็นสำหรับให้กรรมการไปประชุมได้. ถ้าจะ
ประชุมกันที่แห่งอื่น ๆ ให้แจ้งให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน.

(5) กรรมการของ 3 ฝ่ายเท่านั้น มีสิทธิพูดในที่ประชุมใหญ่
ของคณะกรรมการ. แต่กรรมการผู้ช่วยยอมแทนที่กรรมการได้ ในกรณี
ที่ติดขัด.

(6) ภาสาราชการสำหรับการประชุมใหญ่ของคณะกรรมการ
คือ ภาস্যี่มุ่น.

(7) เอกสารราชการ ของคณะกรรมการ ให้ทำเป็น ภาস্যี่มุ่น
ภาด่าฝรังเศส และภาด่าไทย.

(8) ข้อตกลงทั้งหมดของคณะกรรมการ ให้ทำขึ้นเป็นพิธี
สารเป็น 3 भादा.

นอกจากนี้ ที่ประชุมใหญ่ของคณะกรรมการปักปันได้ตกลงตั้ง
อนุกรรมการขึ้น 2 ชุด คือ :-

1. อนุกรรมการสำหรับพิจารณาระเบียบวิธีดำเนินการ ๑๓๑
ในการปักปันเขตแดน และ
2. อนุกรรมการสำหรับพิจารณากฎ ปฏิบัติตามบท เกี่ยวกับ
เขตปลอดการทหาร.

ในการที่ประชุมใหญ่ของ คณะกรรมการปักปันได้ตั้ง อนุกรรมการ
เรื่องเขตปลอดการทหารนั้น ก็เพราะพิธีสารว่าด้วยการปฏิบัติ
ตามบทบัญญัติเกี่ยวกับเขตปลอดการทหารกำหนดว่า ตลอดเวลา
ที่คณะกรรมการปักปันดำเนินงานอยู่ คณะกรรมการปักปันได้รับมอบให้
ดูแลการปฏิบัติตามบทบัญญัติไว้ในข้อ 5 อนุ 1 และข้อ 6 แห่ง
อนุสัญญาสันติภาพซึ่งเกี่ยวกับเขตปลอดการทหารด้วย.

เป็นอันว่า งานของคณะกรรมการปักปันจัดแบ่งออกได้เป็น
๒ ส่วน คือ :-

1. งานเกี่ยวกับเขตปลอดการทหาร.
2. งานเกี่ยวกับการปักปันเขตแดน.

เรื่องเขตปลอดการทหารนั้น อนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว
ได้มอบฝากให้เป็นเรื่องทศคณะกรรมการปักปันรับมาจัดทำด้วย. ฉะนั้นจึง
ไม่ขอกล่าวในที่นี้. จะขอพูดแต่เรื่องการปักปันเขตแดนโดย
เฉพาะ.

อินเซตแดนใหม่ระหว่างประเทศไทย กับอินโดจีนฝรั่งเศสนั้น
ได้มีนิยามไว้ในอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียวแต่อย่างเรียบร้อย.
ในการที่คณะกรรมการปักปันออกไปทำการปักปันเขตแดนคราวนี้ ไม่
ใช่จะไปทำการเจรจากำหนดเขตแดนกันใหม่ แต่หากไปดำเนินการ
ปักปัน และปักหลักเขตแดน ตามแนวเขตที่ นิยามไว้ใน อนุสัญญาที่
กล่าวแต่ครั้งนั้นเอง. เป็นอันว่า คณะกรรมการปักปันต้องปฏิบัติตาม
พายุในกรอบแห่งอนุสัญญา. ข้อนี้เป็นข้อสำคัญมาก และที่ฉันท
กล่าวข้างต้น ก็เพื่อเป็นการเรียนเตือนในหลักการอีกชั้นหนึ่ง
เพราะปรากฏว่า ความชอบออกจะจางหรือเลือนไปบ้าง.

หย่างไรก็ดี งานบังคับเขตแดนเป็นงานเทคนิค และต้องอาศัยหลักวิชาการแผนที่โดยเฉพาะ. อนุกรรมการบังคับจึงได้จัดให้ผู้เชี่ยวชาญการแผนที่ของทั้ง 3 ฝ่าย คือ ไทย ยี่ปุ่น และฝรั่งเศส ได้ปรึกษากัน รวม 6 ครั้ง.

ก่อนอนุกรรมการบังคับเอง ได้ประชุมกันเพียงครั้งเดียว คือ เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2481. อนุกรรมการบังคับได้ตกลงรับรองร่างระเบียบการที่มีผู้เชี่ยวชาญทำไว้ และให้นำเสนอกับประชุมใหญ่ของคณะกรรมการบังคับต่อไป.

คณะกรรมการ บังคับ ได้มีการประชุมใหญ่ ครั้งที่ 2 ณ ศาลาเทศบาลเมืองไซ่ง่อนเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2481. ในการประชุมใหญ่นี้ คณะกรรมการ บังคับ ได้ตกลงเห็นชอบด้วย

(ก) ระเบียบการเกี่ยวกับกาปฏิบัติงานบังคับเขตแดนในภูมิภาค และ

(ข) ระเบียบการเกี่ยวกับกาที่บุคคลซึ่งปฏิบัติงานบังคับในภูมิภาคผ่านเขตแดน.

นอกจากนั้น ที่ประชุมยังได้ตกลงกันให้บรรดาเจ้าหน้าที่ที่จะ

ปฏิบัติงานในภูมิภาค ซึ่งแบ่งออกเป็นกอง ๆ นั้น เริ่มงานใน
ราว วันที่ 15 ตุลาคม 2484.

ระเบียบการ เกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานที่บ้าน เขตแดน ในภูมิภาค-
ประเทศนั้น มีใจความสำคัญดังนี้ คือ :-

(1) งานในภูมิภาค ซึ่งหมายความรวมทั้งงานทำแผน
ที่ด้วยนั้น ให้แล้วเสร็จก่อนสิ้นเดือนมีนาคม 2485.

(2) ในการปักปันเส้นเขตแดนตามเส้นขนาน 15 องศาและ
ตามเส้นโค้ง ให้ใช้วิธีไฮโดรลิก.

(3) เส้นเขตแดนในระหว่าง จังหวัดพระตะบอง กับจังหวัด
โพธิ์สัณฑ์ ให้ถือตามเขตปกครอง ซึ่งมีหยกก่อนเกิดเรื่องขัดกัน
ในระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส.

(4) การกำหนดจุดเขตแดนที่ปากน้ำตั้งกมบตและปากน้ำ
ตั้งคนตรี ให้ทำในเดือนธันวาคม 2484.

(5) การกำหนดเส้นเขตแดนในลำแม่น้ำโขง ให้กำหนด
ตามร่องน้ำเดิมเรขอนด้านหนึ่งในรัศมีขนาดค.

(6) เฉพาะเขตแดนตามเส้นขนาน 15 องศา ตอนตง

แต่ถ้าพบเต็มราก ถึงต้นเขาพนมกุเลน (หมายถึงตอนโบราณ
สถานวัดบันทายศรี) และเฉพาะเขตแดนในดำแม่น้ำโขง ตอน
เกาะโขง เกาะโคนหรือคอน รวมทั้งเกาะทั้งด้อยนั้น จะยังไม่
ทำการปักปันเส้นเขตแดนอันแท้จริง จนกว่าคณะกรรมการปักปันจะได้
ตกลงกันเด็ดขาดแล้ว.

(7) งานในภูมิภาคประเทศ ให้เริ่มในเดือนตุลาคม 2484
(ซึ่งผู้เชี่ยวชาญของทั้งสามฝ่ายจะว่าหยุดในราววันที่ 15 ตุลาคม
2484).

(8) ในการดำเนินการปักปัน ตามข้อที่ฝ่ายไทยกับฝ่าย
ฝรั่งเศสไม่สามาถตกลงกันได้แล้ว ให้หัวหน้าของกองคนงานฝ่าย
ยูนเป็นผู้นำ.

ทั้งนี้ เพื่อให้งานดำเนินโดยสะดวกและรวดเร็ว.

(9) งานในภูมิภาคประเทศจัดแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ:—

ชั้นที่ 1 (เริ่มในเดือนตุลาคม 2484).

(ก) การปักปันเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัด
โพธิ์สัตว์ (ระยะทางราว 200 กิโลเมตร).

(ข) การปักปันเขตแดนตามเส้นขนาน 15 องศา ตอนที่
มีแผนที่มาตราส่วน 1/100,000 (แผนที่ฝรั่งเศส) หยัดแล้ว (ระยะ
ทางราว 80 กิโลเมตร).

ขั้นที่ 2 (เริ่มในเดือนพฤษภาคม 2484).

(ก) การเตรียมการเพื่อดำเนินงานปักปันจากปากน้ำตั้ง
กมบต. เดินตามเส้นเที่ยงขึ้นไปจนถึงเส้นขนาน 15 องศา (ระยะ
ทางราว 26 กิโลเมตร).

(ข) งานที่จะทำตอน ท.เด.ต.บ. (ระยะทางราว 30
กิโลเมตร).

(ค) งานตอนจากเกาะโขงตามลำแม่น้ำโขงไปทางใต้ จน
ถึงเส้นขนาน 15 องศา (ระยะทางราว 100 กิโลเมตร).

(ง) การปักปันเขตแดนตามเส้นขนาน 15 องศา ใน
ตอนที่ไม่มีแผนที่มาตราส่วน 1/100,000 (ระยะทางราว 160
กิโลเมตร).

๕๘
ขบท 3 (เริ่มตั้งแต่ ธันวาคม 2484 เป็นต้นไป).

การปักปันเขตแดนในลำแม่น้ำโขงตั้งแต่เขตแดนพม่าลงไปจนถึงเกาะโขง (ระยะทางราว 1,945 กิโลเมตร).

(10) ส่วนวิธีปักปัน ให้แบ่งดังนี้ คือ:-

(ก) เฉพาะเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิ์สัคว ให้ทำการปักปันในภูมิประเทศโดยอาศัยแผนที่มาตราส่วน 1/100,000 ของอินโดจีนฝรั่งเศส เอกสารอื่นๆ คำให้การของผู้เข้าในปัญหา เช่นการเก็บพาส์อากาศ เป็นต้น.

แต่ในกรณีที่ไม่มีแผนที่เช่นว่านั้น ให้จัดทำแผนที่ขึ้นก่อน.

(ข) เขตแดนตามเส้นขนาน 16 องศา และเส้นเที่ยงให้ขีดเส้นเขตแดนบนแผนที่ก่อน (ตามข้อ 2 วรรค 2 แห่งพิธีสารว่าด้วยการจัดตั้งและการดำเนินงานแห่งคณะกัมการปักปัน ภาคผนวก 2) แล้วจึงไปทำการปักปันในภูมิประเทศ.

ในกรณีที่ไม่มีแผนที่มาตราส่วน 1/100,000 ให้ทำการถ่ายภาพทางอากาศ.

(ค) สำหรับทเดธบ ให้ทำการกำหนดจุดเขตแดนที่ปากน้ำตั้งกมบตและตั้งคณตรีโดยวิธีเยโอเคซิก.

(ง) ในดำนแม่น้ำโขง ให้ขีดเส้นเขตแดนบนภาพถ่าย หรือในแผนที่เดินเรือ.

ไม่มีการต้องแม่น้ำโขง หรือตรวจดสอบร่องน้ำเดินเรืออันสำคัญ เพราะมีเวลาไม่พอ แต่ให้ขีดเส้นเขตแดนบนภาพถ่าย หรือบนแผนที่เดินเรือของอินโดจีนฝรั่งเศส (ของฝ่ายไทยไม่มี).

(จ) การปักหลักเขตแดน ได้วางหลักถาวรว่า ให้ปักหลักใหญ่ ทุกกระยะ 5 กิโลเมตร และฝั่งหมุดเล็ก ทุก ๆ กระยะ 2.50 กิโลเมตรจากหลักใหญ่.

ตามดำแม่น้ำโขง ไม่มีการปักหลักหรือฝั่งหมุด.

ส่วนหลักเขตแดนและหมุดเขตแดนให้ใช้ตามแบบที่ฝ่ายไทยส่งนอไป.

(11) งานที่จะทำ แบ่งกันทำดังนี้ คือ:—

(ก) การกำหนดจุดที่เส้นขนาน 15 กวราด จดแม่น้ำโขง และจุดที่เส้นขนาน 15 กวราดตัดกับเส้นเที่ยงที่ขีดจากปากน้ำตั้ง

กมบคขึ้นไป และการกำหนดจุดเขตแดนที่ปากน้ำคีตังกมบคและ
คีตังคนคร ให้กระทำร่วมกัน.

(ข) งานปักปันเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัด
โพธิ์สัตว ให้ฝ่ายฝรั่งเศสเป็นผู้ทำ.

(ค) งานปักปันเขตแดนตามเส้นขนาน 15 องศาเหนือ
เฉียง ให้ฝ่ายไทยเป็นผู้ทำ.

(ง) งานปักปันเขตแดนทางน้ำ ให้กระทำร่วมกัน.

(จ) การถ่ายภาพทางอากาศ

(1) ตั้งแต่เขตแดนพม่าลงไปถึงหลวงพระบาง —
ฝ่ายไทย.

(2) ตั้งแต่หลวงพระบางลงไปถึงเชียงคาน —
ฝ่ายฝรั่งเศส.

(3) ตั้งแต่เกาะโขงลงไปจนถึงเส้นขนาน 15 องศา
—ฝ่ายไทย.

หมายเหตุ 02/06/2565

(4) ความเส้นขนาน 15 องศา

ตอนที่ไม่มีแผนที่

มาตราส่วน 1/100,000

และตลอดแนว

เขตแดนคอนจังหวัดพระตะบอง และจังหวัด
โพธิ์สัตว์ - ฝ่ายญี่ปุ่น.

ส่วนระเบียบการเกี่ยวกับกาที่บุคคลซึ่งปฏิบัติงานกับกันใน
ภูมิภาคนี้ผ่านเขตแดนนั้น กำหนดให้ผู้ที่เข้าไปปฏิบัติงานกับ
ประจำตัว ซึ่งมีรูปถ่ายบัตรคนไว้ และให้มีฉาพนแขนที่แขนเดี
ด้วย. ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกแก่การที่ผู้ปฏิบัติงาน (operators) ของ
ฝ่ายหนึ่งเข้าไปทำงานในเขตของอีกฝ่ายหนึ่ง.

เมื่อคณะกรรมการกับกัน ได้รับรองระเบียบการเกี่ยวกับกา
ปฏิบัติงานในภูมิภาคนี้ ซึ่งกำหนดให้เริ่มลงมือทำงานใน
ภูมิภาคนี้ในเดือนตุลาคม 2484 คณะผู้แทนฝ่ายไทยจึงได้รับ
จัดตั้งเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้เตรียมมอบรูปไว้ ออกไปปฏิบัติงาน โดย
แบ่งออกเป็นกอง ๆ รวม 8 กองดังนี้ คือ:-

1. กองกับกันด้านพระตะบอง - โพธิ์สัตว์ (Iere
Brigade Mixte).

พ.ศ. ไปร่ง จุดเจิม

แม่กอง.

พ.ศ. ช่าง เจตานนท์	ผู้ช่วยแม่กอง.
ร.อ. กรม อัสถักพล	ประจำกอง.
นายทองแดง ศรีประพาด	”
นายดีรัตน์ กาญจนประภา	”
นายเขื่อน ไชยพันธ์ุ	”
นายประทีป นาคจินดา	”
พ.ศ. จำนง สัมปฐานะพันธ์ุ	แพทย์.
ศ.ศ. วิสิทธิ์ ชัมมานันต์	ผู้ช่วยแพทย์.
ศ.ต.ศ. ถนนอม วัชระ	ค้ำหวด.
พล.ร. พยงค์ ศรีอำพล	”
อัคร โคมถ	”
ปิอก สุนเจริญ	”
สุทิน สิริพันธ์ุ	”
อำไพ จ้อยสำเภา	”
หนวดอายุ 02/06/2565	
คนงานอีก 70 คน	

2. กองปักปันด้านเส้นขนาน 15 กราต กองที่ 1

(2e Brigade Mixte).

พ.ต. หยัณ เสนาตักถัน	แม่กอง.
พ.ต. พุช ฉิมะดิน	ผู้ช่วยแม่กอง.
นายบุญชม วัชฌนาวิน	ผู้รังวัดมุม.
นายพุด ฟูเฟื่อง	"
นายวาศัน ด้อนวิทย์	"
นายวิจิตร เต็ดตา	"
นายช่วง ทองจำรูญ	"
นายประพันธ์ ทรนุดาถัน	"
นายประนอม เทวกุปต์	ผู้ดำหวดภูมิประเทศ.
นายเฉลียว ไส่ภนัสเกียรติ	"
นายประสิทธิ์ โลกเดื่อง	"
นายสุตจิต อินทรทัต	"
นายฉดอม ไอยรวาทัน	"
นายเทียบ ยวงดำโย	"

พ.ต. เจริญ สิริสุระ	แพทย์.
ต.ท. ทวี อภัสร์ศรี	ผู้ช่วยแพทย์.
ต.ท. สว่าง กาญจนารักษ์	"
ต.ต.อ. สนั่น กัดนภมด	ตำรวจด.
ต.ต.ต. เหนียม กัดมัสส์	"
พล ๑ คุณ คานอก	"
เหนือ หมอทอง	"
เดียด คมกริษฐ์	"
น้อย ถนกดาง	"
แฉล้ม พยัคคา	"
บุญมา สรีแก่นจันทร์	"
จันทร์ ทองแสงไทร	"
คนงานออก 100 คน	

๘. กองบังคับด้านเส้นขนาน 15 igrad กองที่ ๒

(3e Brigade Mixte)⁶⁵

พ.ต. หยิน ง้าวศักดิ์สิทธิ์	แม่กอง.
----------------------------	---------

พ.ศ. ทรุ่น พวงแก้ว	ผู้ช่วยแม่กอง.
นายถาวร ดิทธิสงวน	รังวัดมุม.
นายบุญชู คำต๋าว	"
นายพูน เทียบประดิษฐ์	"
นายทองหล่อ ฟังเกตุ	"
นายเชื้อม จเรรินทร์	"
นายจวบ รัชตะชาติ	"
นายทบ ชื่นม่วง	ผู้สำรวจภูมิประเทศ.
นายถ่อน พรหมประชุม	"
นายสุวรรน มหาอุค	"
นายสงวน จันทรกุล	"
นายวินัย ไชยพันธ์	"
ต.ท. ภักดี ตามด้มบัติ	"
พ.ศ. เถลิง จากุประยูร	แพทย์.
ต.ท. ^{สี} พูน เพ็ชรไทย	ผู้ช่วยแพทย์.
ต.ศ. น้อม โกมตปานิก	"

ถ.ต.อ. จอน นิดกำแหง	ตำหวด.
ถ.ต.ท. อารมณ์ ชาตีสาย	”
พลจ พุก อังราม	”
เตียง มงคลสวัสดิ์	”
สิงห์ อังเดมอ	”
ชาน กัดินจันท	”
สงกา จุมบุตร	”
พรมา คุณพรหม	”
โอม ผาสุง	”
แดง โยธี	”
จอน บุญตา	”
ถ้าย ครุพันธ์	”
คนงานอีก 154 คน.	

4. กองบกบนทางบก (Brigade de délimitation

terrestre). อายุ 02/06/2565

พ.ต. ชุบ จุงพอด

แม่กอง.

ร.อ. บุหงา วัจนสุนทร	ผู้ช่วยแม่กอง.
นายพรหม วุฒิประดิษฐ์	ประจำกอง.
นายฉดวย ชงสุนทร	"
นายนร สุวรรณบุญ	"
นายหน่าย วัฏเวียง	"
จ.ต.อ. เทียน มงคลการ	คำหวด.
พล.๑ เป็ดง อ่อนโคกสูง	"
พรหมมา นามบุรี	"
ผาย ยังก้าแหง	"
คนงานอีก ๕๖ คน	

๕. กองปักปันในแม่น้ำโขง กองที่ ๑ (Iere Brigade du Mekong).

พ.ต. จรัต บัณฑิตชาติ	แม่กอง.
ร.อ. บุญธรรม มริทธิศา	ผู้ช่วยแม่กอง.
นายเดือน สุพเวกัส	ประจำกอง.
นายเวียง ฮมาตยกุล	"

หมดอายุ 02/06/2565

ต.ต.ท. ศษ กาญจนเด่น ตำรวจด.

พล ๑ อุดม พิภุตทอง "

คนงานอีก ๔๒ คน.

6. กองบกั้งในแม่น้ำโขง กองที่ 2 (2e Brigade
du Mekong).

พ.ต. จาด รมยะบุรุษ แม่กอง.

พ.ต. จุ่น พิจารนาถัน ผู้ช่วยแม่กอง.

ร.อ. เอียน มุตติถาวร ประจำกอง.

นายชิต ตู่ทชัง "

นายไฉว พุทธพงษ์ "

นายฉุย จิตรนุพันธ์ "

น.ท. ดังวน เทศะกรณ์ นายทหารเรือ.

พ.ต. เตือน เถาะคามิน แพทย์.

ต.ต.อ. เอิบ รอดอ่วม ตำรวจด.

พล ๖ เต็นท์ ไชยศักดิ์ "

หมตอายุ 02/06/2565

ดวงชน อนุจันต์ "

แจ้ว มุณฑำ	ประจำกอง.
มัน คงเมือง	"
ดีริ แจ่มอุทัย	"
จาม คงรักดำ	"
สุดใจ หวาดสุดพรรณ	"
พด ๑ อับดุลเกาะมาบ งามโชนง	"
จุ่ม ไพริกดีกร	"
ชน แจ้งสว่าง	"
แสงว แดงรักดำ	"
ปรี สังคราม	"

๘. กองถ่ายภาพทางอากาศ(Groupe de Photographie aérienne).

ร.อ. ถม จเรินราช	หัวหน้าและผู้ถ่าย.
พ.อ.อ. ตัมบุตรน์ เพิ่มดีทธิ	นักบิน.
จ.ต. อารีย์ ศรีหเดช	ผู้ช่วยเหลือในการถ่ายรูป.
พลททาน จรุง ดุ้นทรสังห์	"

พลททาน เติค พลตอยไหย่ ผู้ช่วยเหตือในการถ่ายรูป
พลททาน ประธาน บุญเฉลิมตักดิ์ ..

คณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งได้เตรียม จัดเจ้าหน้าที่ ที่จะออกไป
ปฏิบัติงานในภูมิภาคประเทศเหมือนกัน และเมื่อต่างฝ่ายได้จัดเตรียม
เจ้าหน้าที่และเตรียมการเสด็จแล้ว คณะกรรมการปักปันพร้อมด้วย
ผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานของทั้งสองฝ่ายได้ชุมนุมกันในวันที่ 21
ตุลาคม 2484 หนะที่สำนักงานแพรกโสกร (Préas-Srok) (ทางด้าน
จังหวัดพิบูลสงคราม-เดียมราด) และประกอบพิธีการเริ่มงานใน
ภูมิภาคทางด้านแดนขนาน 15 กราด. และต่อมา ในวันที่ 24
ตุลาคม 2484 คณะกรรมการปักปันพร้อมด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้
ปฏิบัติงานของทั้งสองฝ่าย ได้ชุมนุมกัน หนะ ที่สำนักงานสวายดอนแกว
(Svai Don Keo) (ทางด้านจังหวัดพระตะบอง-โพธิสัตว) และประ
กอบพิธีการเริ่มงานในภูมิภาคทางด้านพระตะบอง-โพธิสัตว.

เป็นอันว่า งานในภูมิภาคทางด้านแดนขนาน 15 กราด (คือ
ทางบ้านโตเวีย (Lovéa) และด้านตังเตริง) ได้เริ่มในวันที่ 21

ตุลาคม 2484 แะงานในภูมิภาคทางด้านพระตะบอง-โพธิ์ตัด
ได้เริ่มในวันที่ 24 ตุลาคม 2484.

ส่วนการแบ่งงานนั้น ได้จัดแบ่งให้เป็นหน้าที่ของกองบัญชา
ของไทยแะของฝรั่งเศส ดังนี้ คือ:—

ฝ่ายฝรั่งเสต์

กอง	แม่กอง	งาน
กองหมุดด้ามเหล็ก ที่ 1	พ.ต. รูเยต์ (Rouyez)	1. การตั้งเหตุการณ์ค้างงานของฝ่ายไทยตามเดิน ชาน 15 กราค. 2. งานร่วมกันนะ ที่ปลายเดินชาน 15 กราค ทั้งสองข้าง.
กองหมุดด้ามเหล็ก ที่ 2	ร.อ. กูรมังต์ (Gourment)	1. งานทางด้านพระตะบอง-โพธิ์สัตว. 2. การกำหนดจุดปากน้ำที่ทเด่งาย.
กองดำหวดที่ 1	ร.อ. เซอราแน (Seranne)	ปกติตั้งงานทางด้านตะวันตกของเขตแดนพระ- ตะบอง-โพธิ์สัตว.

หมายเหตุ 02/06/65

ฝ่ายฝรั่งเศส

กอง	แม่กอง	งาน
กองตำรวจที่ 2	ร.อ. ปาสกีเยร์ (Pasquier)	1. ปฏิบัติงานทางด้านตรวจนอกของ เขตแดน พระตะบอง—โพธิ์สัตว์. 2. แก้ไขแผนที่บริเวณเหลี่ยมรอกที่ มี หยุ่ แด้ว (สังเกตการณ์ตุงานของฝ่ายไทย).
กองถ่ายภาพจาก อากาศ		ถ่ายภาพแม่น้ำโขงตั้งแต่หาดวงพระบางถึง เชียงคาน.

ฝ่ายไทย

กอง	แม่กอง	งาน
กองบัณฑิต พระบรมวง-ไพฑูริย์	พ.ศ. ไปรัง รุ่งเริ่ม	มีหน้าที่รับผิดชอบงานในเขตตั้งแต่ ปากน้ำตั้งจนถึง ตรีไปจนถึงเขาอุป ดังนี้:- 1. ติดต่อให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ฝรั่งเดิน. 2. ตรวจสอบผลงานของฝรั่งเดิน และการดำ- หนดแผนทุกชนิด ตลอดจนการมีกีดกัน เขตแดนและหมุดพยาน. 3. ร่วมงานหมายเส้นเขตแดนในทเด่งาบ.

หน้า 02/06/5655

ฝ่ายไทย

กษัตริย์	แม่กอง	งาน
กองบังคับการ ใช้นาน 15 กรวด กองที่ 1	พ.ศ. หยัณ ใช้นานักสัน	มีหน้าที่ ปฏิบัติงานในเขต ตั้งแต่ ปากน้ำ สัตตังคม บดไปตามแนวเขตแดนจนถึงเขาเตโนต์ (Té- not) ดังนี้:— 1. วางหมุดหลักถาวร. 2. ดำเนินการแผนที่เท่าที่ควรใช้ในการปักปัน. 3. ทำตำแหน่งของจุดตัดกัน ระหว่างใช้นาน 15 กรวด กับเส้นเที่ยงของจุดเขตแดนที่ ปากน้ำ สัตตังคมบด. 4. หาพิภพภูมิศาสตร์ของ จุดเขตแดน ที่ปากน้ำ

ฝ่ายไทย

หมายเลข 2/06/2565

กอง	แม่งอง	งาน
		<p>ตั้งกมบตและหาเงินเที่ยงของจุด กับหา พิกัด ภูมิศาสตร์ของจุดเขตแดนที่ปากน้ำตั้ง ดินตรี.</p> <p>5. บั๊กหลัดกเขตแดนและหมุดพยาน.</p> <p>6. หมายเลขเส้นเขตแดนในทะเลสาบ.</p>
<p>กองบังคับด่าน เส้นขนาน 15 กรวด กองที่ 2</p>	<p>พ.ต. หยิน ง้าวศักดิ์สิทธิ์</p>	<p>มีหน้าที่ปฏิบัติงานในเขตตั้งแต่เขาเตโนต์ ไป ตามแนว.</p> <p>1. วางหมุดหลัดกถาน.</p> <p>2. ดำหนดแผนที่เท่าที่ต่องการใช้ในการบังคับ</p> <p>3. หาคำแหน่งของจุดที่เส้นขนาน 15 กรวด</p>

ฝ่ายไทย

หมายเลข 09/04/2565

กอง	แม่กอง	งาน
		ผ่านในบริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำโขง. 4. บั๊กหัดักเขตแดนและหยุดพยาน.
กองบังคับทางบก.	พ.ต. ชุม จุงพด	1. การบั๊กหัดักเขตแดน. 2. การช่วยเหลือกองอื่น ๆ.
กองบังคับใน แม่น้ำโขง กองที่ 1	พ.ต. จรด บิครชาติ	ทำที่หมายหมุด สำหรับใช้ใ้เกาะ ด้วยภาพจาก- ทางการตั้งตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 15 กรกฎาคม ไปถึงเกาะ โขง.

ฉายไทย

กอง	แม่กอง	งาน
กองบังคับ แม่ข่าย กองที่ ๒	พ.ต. จาค รณะบุรุษ	ทำทั้หมายหมุดสำหรับใช้ในการถ่ายภาพจาก— อากาศตั้งแต่เขตแดนพม่า ถึงหลวงพระบาง.
กองสื่อสาร	ร.ท. ประพัทธ์ กุวานนท์	ทำการสื่อสารระหว่างกองต่าง ๆ.
กองถ่ายภาพ จากอากาศ	ร.อ. ถม จเรินราช	ถ่ายภาพแม่ข่ายตั้งแต่เขตแดนพม่า ถึงหลวง พระบาง.

หมายเลข ๒๒/๖/๒๕๕

กรมเมือต้นเดือน พฤศจิกายน 2481 คณะผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่น
ขอให้ไปประชุมกันที่กรุงเทพฯ. ในระหว่างวันที่ 8 ถึงวันที่ 10
พฤศจิกายน 2484 คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้ออกเดินทางจาก
ไซ่ง่อนไปกรุงเทพฯ รวมเวลาที่คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้ปฏิบัติราชการ
อยู่ที่อินโดจีนฝรั่งเศสคร่าว ๆ 3 เดือน.

ในระหว่างที่คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายอยู่ในประเทศไทย ได้
เจรจากันหลายเรื่อง แต่ไม่เป็นที่ตกลงกัน จึงไม่ได้มีการประชุม.
และเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2481 คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้ออก
เดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังเสียมราฐ เพื่อไปตรวจดูสถานที่ทาง
ภูมิศาสตร์ของโบราณสถานวัดบันทายสีร์ และดูเขตแดนใหม่
ระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส.

ในการออกไปอินโดจีนฝรั่งเศส เป็นการด่วนกะทันหัน
มาก คณะผู้แทนฝ่ายไทยไม่มีเวลาเตรียมตัว และเข้าใจว่า
คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายจะกลับเข้าไปกรุงเทพฯ อีกในต้นเดือน
ธันวาคม 2484. คณะผู้แทนฝ่ายไทยที่ออกไปอินโดจีนฝรั่งเศส

หมายเหตุอายุ 02/06/2565

คร่าว ๆ จึงมีน้อยคน และประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ:—

1. นายดิทธิ ดิทธิธงยามภากร หัวหน้า.
2. พ.อ. กระมล โชติกส์เถียร กัมการ.
3. นายวิสูตร อรรถยุกติ กัมการผู้ช่วย.
4. นายถนิต คอมนันตร์ ผู้เชี่ยวชาญ.
5. นายจรัส เฉลิมเตียรน เลขานุการ.
6. นายเดิม กะแสร้เปี่ยม เลขานุการและเหรัญญิก.

คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้เดินทางไปยังโตเกียว ในบ่ายวันที่ 27 พฤศจิกายน 2481 โดยรถยนต์ เพื่อไปพบกับเจ้าหน้าที่ บั๊กมันของไทยทางด้านโตเกียว. ในการไปโตเกียวคราวนี้ ทางกรมการปกครองของฝรั่งเศสได้จัดให้มีตำรวจตมเมืองติดตามไปด้วย 1 หมวด เพราะได้ข่าวว่าได้มีการปล้นกันที่ทางโตเกียวเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง. เมื่อไปถึงโตเกียวแล้ว คณะกัมการบั๊กมันได้พบกับ พ.ศ. หยัน เสนาดีกสน์ และ พ.ศ. ชุบ จุงพล ซึ่งเป็นแม่ของบั๊กมันของไทยทั้ง 2 นาย ที่ประจำอยู่ที่ทางด้านโตเกียว. เมื่อได้ไต่ถามถึงงานการและทุกข์สุขส่วนตัวพอสมควรแล้ว คณะกัมการบั๊กมันก็กลับจากโตเกียว.

รุ่งชนเจ้าวอนท์ 28 พฤศจิกายน 2484 คณะผู้แทนทั้งสาม
ฝ่ายพร้อมด้วยเรตต์ตั้งเตี้ยมราก ได้ออกเดินทางจากเตี้ยมราก
โดยรถยนต์ตรงไปยังโบราณสถานวัดบันทายสรี. คราวนี้ ทาง
การปกครองของฝรั่งเศสได้จัดให้มีตำรวจพื้นเมืองไปด้วย 1
หมวด และนายยาโน ประธานกัมภกรบักบั้น ได้จัดให้มีตำรวจ
พื้นเมือง 1 หมวด พร้อมด้วยปืนกล 2 กระบอกติดตามไปด้วย. ทั้ง
นี้ เพราะเหตุว่า เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีผู้ร้ายคุกคามหยุดทางด้านโบราณ
สถานวัดบันทายสรีมาก. หลังจากดูโบราณสถานวัดบันทายสรีแล้ว
คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้เคยไปดูภูมิประเทศที่เขาพนมกุดเตน แต่
การเดินทางไม่สะดวก เนื่องจากมีต้นไม้ล้มขวางทางไว้ คณะผู้แทน
ทั้งสามฝ่ายจึงต้องกลับเตี้ยมราก.

วันที่ 29 พฤศจิกายน 2484 คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายจะไปดู
ภูมิประเทศที่เขาพนมกุดเตนโดยอีกทางหนึ่ง แต่สะพานแห่งหนึ่งได้
หักลง จึงต้องเลิกเดินสำรวจเสีย.

วันที่ 30 พฤศจิกายน 2484 คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้ออก
เดินทางไปยังเมืองกระแจะ (Kratie) และตั้งเตี้ยมราก. โดยที่ที่พักที่

กระแจะแดงตั้งตรงมีหยู่หย่างจำกัด คณะผู้แทนฝ่ายไทยจึงได้แบ่งไปเพียง 3 คน. ส่วนอีก 3 คน คือ นายถนิต คอมันตร์ นายจรัส เขลิมเด็ยรณ และนายเต็ม กระแด้วเบียม ให้พักรอหยู่ที่เด็ยมรวด.

ในการไปตั้งตรงคราวนี้ คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้ไปที่เกาะโฆงและข้ามไปเยี่ยมอำเภอกำปงสระเดา ทางฝั่งไทย แล้วกลับไปตั้งที่เกาะโฆง ลงเรือไฟต้องแม่น้ำโฆงลงไปยังเกาะโคนหรือคอน และแวะเยี่ยมเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยที่นั่น แล้วรีบกลับไปเรือนที่ตั้งตั้งตรง.

คณะผู้แทนฝ่ายไทยและฝ่ายยี่ปุ่นได้กลับไปตั้งเด็ยมรวดในเย็นวันที่ 4 ธันวาคม 2481. ส่วนคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเด็ยนี้ แวะพักรอหยู่ที่ไซ่ง่อน.

ในวันที่ 5 ธันวาคม 2481 คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้ออกเดินทางจากเด็ยมรวดเพื่อกลับกรุงเทพฯ โดยได้นัดหมายกับนายยาโน ประธานกรรมการปักปันว่า ให้คณะผู้แทนฝ่ายไทยรีบกลับไปอินโดจีน ฝรั่งเด็ยอีก ในวันที่ 13 ธันวาคม 2481 เพื่อไปตรวจตปากน้ำตั้ง

กมบดีและตั้งตนศรี และกำหนดจุดปากน้ำทางสองแห่งนั้น. คณะ
ผู้แทนฝ่ายไทยได้กลับถึงกรุงเทพฯ ในเย็นวันที่ 5 ธันวาคม 2184.

ในการไปพักอยู่ที่เสียมราดคราวนี้ คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้
ถือโอกาสไปเยี่ยมชมนครวัด. แต่เนื่องจากฉันไม่มีความรู้ในทาง
โบราณคดี จึงเสียใจและขออภัยที่ไม่สามารถบรรยายถึงความสำคัญ
ของนครวัดในทางโบราณคดีได้. แต่ฉันได้รับคำแนะนำมาอย่าง
หนึ่งว่า การเยี่ยมชมนครวัดนั้น ถ้าจะให้สนุกจริงๆ แล้ว ควร
ไปในเวลา 2 ยามในคืนที่เดือนหงาย. ถ้าไปคนเดียวได้แหละดี แต่
ถ้ามีเพื่อนหญิงหรือเพื่อนชายไปด้วยอีกสักคนหนึ่ง ก็ยิ่งดีใหญ่. ฉัน
เองไม่มีเวลาปฏิบัติตามคำแนะนำที่ว่านี้. แต่ท่านเลขาธิการหนุ่ม ๆ
ของฉัน จะต้องมีใครแอบไปชมนครวัดในเวลาค่ำกันสักคืนและ
กับใครบ้าง ฉันไม่ทราบ.

ครั้นวันที่ 8 ธันวาคม 2184 สงครามล้านมหาสมุทรแปซิฟิก
ได้เกิดขึ้น งานที่บ้านจึงหยุดไปชั่วคราว. คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้
ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ในวันที่ 21 มกราคม 2184 ไปยัง
เสียมราด. ก่อนคณะผู้แทนฝ่ายไทยออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ได้

มีการรับเปลี่ยนกัมการผู้ช่วย 1 นาย คือ ตั้งนายวงศ์ ประเด็คไมตรี
ซึ่งจะไปดำรงตำแหน่งเป็นกงสุลไทย นะเมืองไซ่ง่อนด้วยนั้น เป็น
กัมการผู้ช่วยสืบแทนนายภักธนาภรณ์ ไกรเวกต์ ซึ่งคิดราชการ
หยุดทางกรุงเทพฯ. ส่วนผู้ที่หยุดในคณะผู้แทนฝ่ายไทยนั้น บางนาย
ต้องไปรับราชการ นะ ต่างประเทศ และบางนายคิดราชการหยุดใน
ประเทศไทย ประกอบทั้งปัญหาเรื่องเขตปลอดการทหานได้เป็น
ที่ตกลงกันเด็ดสิ้นไปแล้ว คณะผู้แทนฝ่ายไทยที่ออกไปอินโดจีน
ฝรั่งเศสคราวนี้ จึงประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ :-

1. นายสิทธิ สิทธิสยามการ หัวหน้า.
2. พ.อ. กระมด ไชติภักดิ์เถียร กัมการ.
3. ร.อ. พนม นครานุรักษ์ "
4. ร.อ. ม ร.อ. เฉลิมฉภา ทวีวงศ์ กัมการและ
เดชาธิการ.
5. พ.ท. ตะฮอ บุญนาค กัมการและผู้เชี่ยวชาญ.
6. นาย อ. ประเด็คไมตรี กัมการผู้ช่วย.
7. น.ท. ตั้งวน เท่งกรัน ผู้เชี่ยวชาญทางฝ่ายทหานเรือ.
8. นายบุญนรกิจ จเรินไชย ผู้เชี่ยวชาญ.

9. นายจรัส เติมเคียรน	เดชานุการ.
10. นายเดิม กระแด้เปียม	เดชานุการ และ เทรณ์ณิก.
11. นายเดวด โคมตฤต	เดชานุการ
12. นายบุญไห้ ชมนันท์	ช่างเขียนแผนที่.
13. นายด้วด้วดี นิตจำรัส	"

ก่อนที่คณะผู้แทนฝ่ายไทยจะออกไป อินโดจีนฝรั่งเศสได้ทราบ
ได้แจ้งจากตลงกัน ในเรื่องเขตปลอดการทหาร ได้เตรียมพร้อมแล้ว
นับว่าแผนการปลดภาวะดำค้นไปจากคณะกัมการบักบั้นได้ยั้งหนึ่ง
ค่อนไป คณะกัมการบักบั้นได้มุ่งปฏิบัติตั้งงานเกี่ยวกับการบักบั้น
ส่วนเดียว.

ในส่วนที่เกี่ยวกับงานบักบั้น คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้ไป
พิจารณาและกำหนดจุดปากน้ำที่ตั้งกมบด ในวันที่ 23 มกราคม
2185 และที่ตั้งตังนคร (หรือแม่น้ำกระบาดตอด) ในวันที่ 25
มกราคม 2 85.

ในการกำหนดจุดปากน้ำตองแห่งนี้ คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้
พยายามอย่างยิ่งที่จะตรวจดสอบให้ได้ความแน่ชัดว่า แม่น้ำคณะ

ผู้แทนทั้งสามฝ่ายไปกำหนดจุดปากน้ำนั้น คือ ตั้งกมบดแตรตั้ง
 คนตรีจริง. ในการนี้ เฉพาะตั้งกมบด ไม่มีปัญหาอย่างไร เพราะตาม
 แผนที่ กค ๕ ตามสภาพแห่งท้องที่ กค ๕ มีแม่น้ำตั้งกมบดปรากฏ
 ชัดอยู่แล้ว. แต่สำหรับตั้งคนตรินั้น อนุสัญญาสันติภาพกรุง
 กิโตะ ข้อ ๒ วรรค ๖ พูดถึงปากน้ำตั้งคนตรี. แต่ในแผนที่ไม่
 ปรากฏว่ามีแม่น้ำตั้งคนตรีไหลสู่ทะเลสาบ. แม่น้ำที่ไหลสู่ทะเลสาบ
 ในดินแดนคอนนมหยู ๒ แม่น้ำด้วยกัน คือ (๑) แม่น้ำตระกูล หรือตะ
 เชาะ ซึ่งหยู่ทางเหนือ และ (๒) แม่น้ำกะบาดสอด ซึ่งหยู่ทางใต้.
 แต่ดูแผนที่เรียกว่าตั้งคนตรินั้น เป็นลำน้ำสายพายใน ซึ่งตาม
 แผนที่บางฉบับแสดงว่า ไหลเชื่อมเป็นสายเดียวกับแม่น้ำตระกูล
 หรือตะเชาะ และตามแผนที่บางฉบับแสดงว่า ไหลเชื่อมเป็นสาย
 เดียวกับแม่น้ำกะบาดสอด. ส่วนจุดที่พรมแดนของจังหวัดพระ
 ตะบองกับจังหวัดโพธิสัตว์จุดทะเลสาบนั้น แผนที่บางฉบับแสดง
 ว่า หยู่ที่ปากแม่น้ำตระกูลหรือตะเชาะ บางฉบับแสดงว่า หยู่ที่ปาก
 แม่น้ำกะบาดสอด ซึ่งหยู่ห่างไกลจากปากแม่น้ำตระกูลหรือตะเชาะ
 หมดอายุ 02/06/2565
 ลงไปทางใต้มาก. การเป็นดังนี้ จึงได้มีการถกเถียงกันมากในชั้น.

แต่ในที่สุดตกลงกันว่า จุดเขตแดนใหม่ควรมหุ้ยที่ปากน้ำกะบาด-
คอต.

ต่อมา คณะกรรมการปักปันได้มีการประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 ใน
วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2485 ที่เมืองลาดัค. ในการประชุมใหญ่ครั้งนั้น
คณะกรรมการปักปัน ได้ตกลงเห็นชอบด้วยบทบัญญัติ 2 บทเกี่ยวกับ
เขตปลอดการทหาร คือ :-

(ก) บทบัญญัติเพื่อ ดูแลการปฏิบัติ ตามบทบัญญัติ เกี่ยวกับ
เขตปลอดการทหาร และ

(ข) บทบัญญัติเกี่ยวกับเขตปลอดการทหารสำหรับเส้น
เพื่อความเห็นชอบของรัฐบาลไทย.

ที่ประชุมได้ตกลง ยินยอมรับรอง การกำหนดจุด ที่ปากน้ำตั้ง
กมบดและตั้งคั่นคี่. การรับรองจุดปากน้ำทั้งสองนี้ได้กระทำโดย
สุนทรพจน์ ของหัวหน้า คณะผู้แทน ฝ่ายจีน ฝ่ายไทย และฝ่าย
ฝรั่งเสต์.

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้ เห็นชอบด้วยแผนการเพื่อเร่งรัด
การปฏิบัติงานในภูมิภาคประเทศให้ลุล่วงไปโดยเร็ว คือ ให้รับปฏิบัติ

งานในภูมิภาคให้แล้วแต่ก่อนต้นเดือนเมษายน 2485 และให้
 รับผิดชอบกำหนดเส้นเขตแดนในจำแม่น้ำโขง ตอนตั้งแต่เชียง
 คานลงไปนั้นโดยเร็ว โดยอาศัยแผนที่การเดินทางเรือฉบับหลังที่สุด
 ส่วนตอนตั้งแต่เชียงคานขึ้นไปจนถึงเขตแดนพม่าให้พิจารณา
 ความภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งฝ่ายไทยและฝ่ายฝรั่งเสด็จจะทำ

สำหรับงานปัจจุบัน งานในภูมิภาคที่จะต้องจัดทำ
 เพื่อกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเสด็จให้
 ดำเนินการเรียบร้อย แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท และพึงจัดทำเป็นขั้น ๆ
 เป็นลำดับไปดังนี้ คือ :-

- ก. การกำหนดเขตแดนทางบก และทางน้ำ.
 - ข. การทำแผนที่เขตแดนที่กล่าวแล้ว.
 - ค. การปักหลักเขตแดนระจุดที่เห็นว่าจำเป็น.
- ทั้งนี้ จำเป็นจะต้องทำแผนผังงานตามเหตุผลชั้นก่อน และ
 เพื่อการนี้ ฝ่ายไทยและฝ่ายฝรั่งเสด็จต่างได้ส่งเจ้าหน้าที่ออกไป
 ปฏิบัติงานในภูมิภาค และงานในภูมิภาคทุกด้าน ๆ ได้
 เริ่มลงมือแล้วตั้งแต่เดือนตุลาคม 2484.

แต่เหตุการณ์ระหว่างประเทศเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2134 นั้น มีผลกระทบต่องาน บั๊กบันเขตแดน ระหว่างประเทศไทย กับอินโดจีน ฝรั่งเศสไม่น้อย คือ เป็นเหตุทำให้งานในภูมิภาคนี้ต้องหยุดชะงักไปชั่วคราวในชั่ว เป็นเวลาตั้งแต่หนึ่งเดือนครึ่งถึงสองเดือน. นอก จากนี้ เจ้าหน้าที่ของฝ่ายไทย หลายคนนาย ได้ถูกย้าย ไปรับราชการ ใน กองทัพ. ส่วนงานในภูมิภาคนี้ตามเส้นขนาน 15 องศาทางใต้ ตั้งแต่ตรงนั้น ก็มีความยากลำบากมาก เพราะภูมิภาคนี้การติดต่อและการคมนาคมและการเดินทางไม่สะดวกอย่างยิ่ง. ประจวบ กับคณะกรรมการ บั๊กบันแรงงาน ในภูมิภาคนี้เพื่อให้เกิดผล ก่อนสิ้น เดือนเมษายน 2135 ฝ่ายไทยจึงจำเป็นต้องตั้งเจ้าหน้าที่ในกองบั๊กบัน เขตแดนแม่น้ำโขงกองที่ 1 และกองที่ 2 ซึ่งมี พ.ต. จรัสข้าราชการ กับ พ.ต. จาค ร่มะบุรุษเป็นแม่กอง และซึ่งได้ปฏิบัติงานใน หน้าที่ของตนเสียไปแล้วนั้น ไปช่วยงานตามเส้นขนาน 15 องศา ทางใต้ตั้งแต่ตรง.

ถ้าสมมุติว่าด้วยสภาพทางอากาศนั้น ฝ่ายไทยได้ทำการถ่าย ภาพดำแม่น้ำโขงทางอากาศ ตอนตั้งแต่บ้านห้วยชายดึงหลวง

พระบางในบักต้งหลังของเดือนกุมภาพันธ์ 2485 และฝ่ายฝรั่งได้
 ได้ทำการถ่ายภาพทางอากาศ ตอนตั้งแต่หอดวงพระบาง ถึงเชียงใหม่
 ในเดือนมีนาคม 2485. แต่การถ่ายภาพทางอากาศตามเส้นขนาน 15
 องศา กับตามเส้นเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัด
 โพธิ์สัตว ซึ่งตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายญี่ปุ่น และการถ่ายภาพจำแม่น้ำ
 โขงทางอากาศตอนตั้งแต่เกาะโขง เกาะโคน (หรือคอน) ลงไป
 ถึงเส้นขนาน 15 องศา ซึ่งตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายไทย ตลอดจนการ
 ถ่ายภาพบริเวณปากน้ำโขงถึงกมบตและตั้งตงตงนั้น ไม่ได้จัดทำ
 เพราะเวลาดำเนินไม่พอ และเพราะเห็นว่าไม่จำเป็น.

ต่อมาคณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้ประชุมกันเพื่อพิจารณากำหนด
 เส้นเขตแดนในแม่น้ำโขง. ในการนี้ ที่ประชุมได้ตกลงวางหลัก
 ธรณีวัดดังนี้ คือ :-

1. ให้ถือร่องน้ำในริ้นน้ำงวดเป็นเกณฑ์.
2. ในตอนที่แผนที่การเดินเรือไม่ได้แสดงร่องน้ำในริ้นน้ำงวด
 ให้ถือร่องน้ำในริ้นน้ำงวดกลางเป็นเกณฑ์.

3. ในตอนที่แผนที่การเดินทางเรือไม่ชัดเจนร่องน้ำในรัศมีวงวัด หรือในรัศมีปานกลาง ให้ถือร่องน้ำในรัศมีสูงเป็นเกณฑ์.

4. ในตอนเดียวกัน ถ้าแผนที่การเดินทางเรือมีร่องน้ำหย่างเดียวกัน 2 ร่องน้ำ หรือมากกว่า 2 ร่องน้ำ หรือไม่ชัดเจนร่องน้ำอะไรเลย ให้คณะผู้แทนทั้งฝ่ายทำความตกลงกำหนดเส้นเขตแดนในระหว่างกันเอง.

5. ในตอนตั้งแต่เชียงคานถึงเขตแดนพม่า ให้พิจารณาตามภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งฝ่ายไทยและฝ่ายฝรั่งเศสได้ถ่ายไว้.

6. ถ้าไม่ตามมาตกลงกันได้ในการกำหนดเส้นเขตแดนโดยพิจารณาแผนที่การเดินทางเรือฉบับหลังที่สุดของอินโดจีนฝรั่งเศส และภาพถ่ายทางอากาศแล้ว ให้กัมพูชาของประเทศทั้งฝ่ายออกไปคุยยังท้องถิ่น เพื่อพิจารณาเขตแดนที่เป็นปัญหานั้น.

7. ถ้ามีข้อสงสัย หรือความยากลำบากในการตีความของทั้งฝ่ายจะทำความตกลงกันแล้ว ให้มอบให้ประธานกัมพูชาที่บ้านเป็นผู้วินิจฉัย.

8. ส่วนตอนตั้งแต่เกาะโขงลงไปจนถึงเส้นขนาน 15 องศา นั้น ให้พิจารณากันเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก.

เมื่อได้วางหลักการกันแล้ว ที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณา
เห็นเขตแดนในจำแนกน้ำโขง ตอนตงแต่เชียงคานถึงเกาะโขง.
ทั้งนี้ ได้เป็นที่ตกลงกันเป็นส่วนใหญ่. แต่มีบางแห่งที่ได้โต้เถียง
กันมาก คือ:-

1. ตอนคอนกำแพง ในเขตอำเภอยะมูร์ จังหวัดหนองคาย.
2. ตอนหน้าเมืองสุวรรณเขต.
3. ตอนทาดไซ่นก ซึ่งอยู่ใต้บ้านห้วยชายลงไปประมาณ
2 ½ ก.ม.
4. แก่งสองอ่าง ซึ่งอยู่ระหว่างบ้านหนอง (Ban Nong)
กับบ้านม่อว (Ban Mouang) ในเขตอำเภอเชียงคาน จังหวัด
เลย.
5. ตอนหน้าเมืองหนองคาย.
6. ตอนคอนไซและคอนนางดอยน้อย ในเขตอำเภอ
สุวรรณโวงษากร จังหวัดนครจำปาสักกิติ.

การเจรจาต่อมาได้เป็นที่ตกลงกันว่า ให้คอนกำแพงกับ
แก่งสองอ่างเป็นของฝ่ายไทย และเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน ให้เส้น
เขตแดนตอนหน้าเมืองสุวรรณเขต เป็นไปตามที่ ฝ่ายฝรั่งเศส เสนอ.

ส่วนคอนทาดไซนกันนี้ ให้เป็นของไทย แต่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน
 ให้ได้เขตแดน คอน หน้าเมือง หนองคาย เติม ระหว่างหาดซ้าย หน้า
 เมืองหนองคายกับฝั่งไทย. ถ้าเป็นอันตกลงกันได้ตั้งแต่วันนี้ ก็จะไม่
 จำเป็นต้องออกไปทำการล่าหรวดยังท้องที่ ซึ่งจะกินเวลายาว
 นาน. คณะผู้แทนฝ่ายไทยเห็นว่า ที่หน้าเมืองสุวรรณเขตและหน้า
 เมืองหนองคายนั้น ไม่มีปัญหาเรื่องเกาะดอนอะไร จึงได้ขอมตกลง
 แดงในที่สุ่มฝ่ายฝรั่งเสด็จขอมตกลงเช่นเดียวกัน. เป็นอันว่า ปัญหา
 ที่เกี่ยวกับคอนคอนกำแพง แก่งตองอ่าง แดงคอนทาดไซนกัน กับ
 คอนหน้าเมืองสุวรรณเขต และหน้าเมืองหนองคาย รวมทั้งหมด
 ได้ตัดสินไปแล้ว. คงมีปัญหาค้างอยู่เพียง 1 คอนเท่านั้น คือ คอน
 คอนไซ้กับคอนนางดอยน้อย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้งสองฝ่ายจะได้ออกไป
 ไปสอบสวนของแฉะตรวจร่องน้ำ.

ต่อมา คณะผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันกำหนดเส้น
 เขตแดนในลำแม่น้ำโขงคอน ตั้งแต่ เชียงคาน ถึงเขตแดนพม่าตาม
 ภาพถ่ายทางอากาศที่ฝ่ายไทยและฝ่ายฝรั่งเสด็จได้ถ่ายไว้ แดงคอน
 ตั้งแต่เกาะโค่นหรือคอนลงไปจนถึงเส้นขนาน 15 องศา ๒๕
หมตอายุ 02/06/2565

เพราะเห็นว่าคอนทว่าน ไม่มีปัญหาอะไร แต่ก็ได้เป็นที่ตกลงกัน โดยราบรื่น. คงเหลือคอนเกาะโฆง เกาะโคนหรือคอนไว้พิจารณากันภายหลัง.

เฉพาะคอนเกาะโฆงเกาะโคนหรือคอนนี้ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ร่องน้ำเดินเรือใหญ่ทางตะวันตกของเกาะโฆง โดยมีเส้าดีเมนต์ (balises) ตั้งไว้ในด้านน้ำ เพื่อให้เรือเดินตามทางที่มีเส้าดีเมนต์นี้บอกอยู่. แต่ความอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว เกาะโฆงเป็นของฝรั่งเศส. เมื่อปรากฏว่าร่องน้ำเดินเรือใหญ่ทางตะวันตกของเกาะโฆง คณะผู้แทนฝ่ายไทยก็ขอให้เส้นเขตแดนเดินตามร่องน้ำเดินเรือโดยกันเอาเกาะคอนต่าง ๆ ในตอนนั้นไว้ในเขตไทย ยกเว้นเกาะโฆงเกาะเดียว ซึ่งเป็นของฝรั่งเศสตามอนุสัญญา. ฝ่ายฝรั่งเศสท้วงว่า ความจริง ร่องน้ำเดินเรือใหญ่ทางตะวันตกของเกาะโฆง. ส่วนร่องน้ำทางตะวันออกของเกาะโฆงนั้น เดิมไม่มี และฝ่ายฝรั่งเศสได้มาจัดทำขึ้นในภายหลัง. ร่องน้ำนั้นได้จัดทำขึ้น (artificial): หมดอายุ 02/06/2565 จึงไม่ควรให้เส้นเขตแดนเดินตามร่องน้ำสายนี้. คณะผู้แทนฝ่ายไทยตอบว่า ฝ่ายไทยรู้สึกปลาดใจมากที่ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าร่องน้ำ

เดินเรืออยู่ทางตะวันตกของเกาะโฮง เพราะเมื่อคราวประชุมกันที่
กรุงโตเกียว ผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสได้ยืนยันรับรองว่า ร่องน้ำเดินเรือ
ผ่านทางฝั่งฝรั่งเศส คือผ่านทางตะวันออกของเกาะโฮง. เมื่อเป็น
ดังนี้ เกาะคอนทงหมัดในตอนนึ่งเป็นของไทย เมื่อไม่มีบทบัญญัติ
หย่างอื่นไว้เป็นพิเศษ. ฝ่ายฝรั่งเศสปฏิเสธว่าไม่ทราบเรื่องที่เกิดกรุงโต
เกียวเลย และว่าถ้าได้เป็นที่ตกลงกันจึงว่า ร่องน้ำเดินเรืออยู่ทาง
ตะวันออกของเกาะโฮงแล้ว ก็น่าจะระบุไว้ในอนุสัญญาเป็น
หลักถาวร แต่อนุสัญญามีอะไรบ่งไว้เช่นนั้นไม่. คนผู้แทน
ฝ่ายไทยยืนยันว่า ผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสที่ โตเกียว ได้รับรองเช่น
นั้นจริง อนุสัญญาจึงได้ใช้ถ้อยคำเพราะตอนที่เกี่ยวกับเกาะโฮงว่า
“Toutefois il est expressément convenu” ซึ่งแสดงให้เห็น
ว่าเฉพาะเกาะโฮงนั้นเป็นการยกเว้นจากหลัก และเป็นการตกลง
พิเศษ จึงได้ใช้คำว่า “convenu” ไม่ใช่เป็นการระดมความ
เข้าใจ จึงไม่ได้ใช้คำว่า “entendu” และความต่อไปเกี่ยวกับ
เกาะโคเน ใช้คำว่า “tandis que l’ ile de Khône sera attri-
buée à la Thaïlande” ซึ่งร่างเดิมไม่ได้ใช้คำว่า “tandis que”

แต่ใช้คำว่า "et que" อันมีนัยหมายความว่า เกาะโคنگก็เป็นร้อยกเว้นเช่นเดียวกับเกาะโงง ซึ่งไม่ตรงกับความจริง. คณะผู้แทนฝ่ายไทยที่โตเกียว จึงได้ทักท้วงในเรื่องนี้ และเสนอแก่เป็น Tandis que โดยให้เหตุผลว่า เป็นการกล่าวไว้เพื่อเตือน (à titre de rappel) เท่านั้น. ฝ่ายฝรั่งเศสตั้งข้อหาว่า ร่องน้ำทางตะวันออกของเกาะโงง เป็นร่องน้ำที่จัดทำขึ้น (artificial) แท้ ๆ. คณะผู้แทนฝ่ายไทยตอบว่าอนุสัญญาว่าถึงร่องน้ำเดินเรืออันดำคันยั้ง โดยไม่มีถ้อยคำเพิ่มเติม จำกัดความว่า ต้องเป็นร่องน้ำเดินเรือตามธรรมชาติ เพราะฉะนั้น แม้ร่องน้ำเดินเรือที่หยุ ทางตะวันออกของเกาะโงงจะเป็นร่องน้ำที่จัดทำขึ้นก็ดี แต่ก็เป็นร่องน้ำเดินเรืออันดำคันยั้งตามอนุสัญญาสำหรับตอนนั้น. คณะผู้แทนฝ่ายไทยจึงยืนยันขอให้เดินเขตแดนของตนเดินตามร่องน้ำเดินเรือทางตะวันออกของเกาะโงง คือเกาะคอนทงหลายในตอนนี้เป็นของไทย ยกเว้นเกาะโงงเกาะเดียว ซึ่งเป็นของฝรั่งเศสตามอนุสัญญา. ฝรั่งเศสไม่ยอมและยืนยันจะเอาเกาะคอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นลูกเกาะของเกาะโงง เป็นของฝรั่งเศสทั้งหมด. คณะผู้แทนฝ่ายไทยไม่ยอม และอ้างว่า ตามอนุสัญญามีข้อยกเว้น

หุ่ยเพียงเกาะโงเกาะเดียวเท่านั้น และในอนุสัญญาใช้ศัพท์เป็นเอกพจน์ด้วย ทั้งคนอื่น ๆ ก็มีชื่อของตนเองต่างหากซึ่งไม่ใช่ชื่อโง เพราะฉะนั้นจะถือเป็นส่วนหนึ่งของโงยังไม่ถนัด. ฝ่ายฝรั่งเสต์ไม่ยอม และยืนยันว่า คอนเล็ก ๆ โกงเกาะโงเป็นส่วนหนึ่งของเกาะโง และว่าในวิคตูลาด ทางน้ำในระหว่างคอนเหล่านี้เอง และในระหว่างคอนเหล่านี้แต่ละคอนกับเกาะโงตนเองแท้ ทำให้คอนเหล่านี้เชื่อมคิดเป็นผืนเดียวกับเกาะโง คอนเหล่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของเกาะโง. คณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเสต์อาจจะไปดูเกาะโงในวิคตูลาด เพื่อให้เห็นว่า ในวิคตูลาดคอนเหล่านี้เชื่อมคิดเป็นผืนเดียวกับเกาะโงจริง.

เรื่องนี้ได้ถกเถียงกันมาก และในที่สุด ฝ่ายยิบุ่นเสนอว่า เพื่อแก้ปัญหานี้อย่างถาวร และเพื่อให้ปัญหาเรื่องหลักการได้เป็นที่ตกลงกันโดยเร็ว จะได้รับคำเนิการบังคับให้เสด็จในพะเยไยระยะเวลา ๓ ปี ฝ่ายยิบุ่นจะเสนอข้อเสนอก็คือไป.

หมดอายุ 02/06/2565

เป็นอย่างนั้น สำหรับเขตแดนในลำแม่น้ำโงนั้น ยังมีคอนที่เป็นปัญหาเหลืออยู่อีก ๒ คอน คือ

1. คอนคอนไซกับคอนนางตอยน้อย กับ

2. คอนเกาะโขงเกาะโคนหรือคอน.

ส่วนเขตแดนทางบกนั้น คณะกรรมการปักปันได้ทำการปักหลักเขตแดนหลักแรกทางด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ:—

1. วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2485 บั๊กหลักเขตแดนไทยหลักแรกความเด่นขนาน 15 ไร่ทางด้านโตเวีย นะ ที่ที่เด่นขนาน 15 ไร่ตัดกับถนนสายพวก (Puok) ไปยังบ้านประณี.

2. วันที่ 12 เมษายน 2485 บั๊กหลักเขตแดนไทยหลักแรกทางด้านจังหวัดพระตะบอง—โพธิสัตว นะที่สะพานส่งขายคอนแก้ว คือ ที่ริมถนนด้านตะวันออกห่างจากกลางสะพาน (คือกลางคดของสะพานคอนแก้ว) ออกไปข้างละ 55 เมตร แล้วเขียนข้อความภาษาไทยและฝรั่งเศสไว้ที่หลักทั้งสองนั้นว่า

“เขตแดนต่อไปอีก

๕๕ เมตร

หมตอายุ 02/06/256 FRONTIÈRE

À 55 M.”

ส่วนที่ส่งพยานรถไฟในบริเวณเดียวกันนั้น ได้ตกลงทำแผ่น
โลหะจารึกตัวอักษรเช่นเดียวกับที่เวียนไว้ข้างต้น ติดไว้บนราว
กวางส่งพยานทั้งสองข้าง.

3. วันที่ 14 มิถุนายน 2485 บั๊กเหล็กเขต.แดนไทยเหล็ก
แรกตามเส้นขนาน 15 เกรด ด้านตั้งตรง.

ในส่วนเขตแดนทางบกนั้น ต้องทำแผนทชนก่อน และใน
การนี้ ได้จัดแบ่งให้ฝ่ายฝรั่งเป็นผู้สำรวจจัดทำแผนที่ทางบ้าน
จังหวัดพระตะบอง-โพธิ์สัตตอ และให้ฝ่ายไทยเป็นผู้สำรวจทำ
แผนที่ทางด้านเส้นเที่ยงและเส้นขนาน 15 เกรด.

เมื่อแผนที่ได้บ้างแล้ว ได้มีการประชุมกันกำหนดทิศทาง
บั๊กเหล็กเขตแดน ในกรณีจำเป็นจะต้องตกลงกันก่อนว่า เส้นเขต
แดนตามเส้นขนาน 15 เกรด ยกเว้นตอนโบราณสถานวัดบันทายศรี
ซึ่งพิจารณากันเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากนั้น จะควมเป็นเส้นตรง
ตามเส้นขนาน 15 เกรด หรือจะควมเดินตามเส้นขั้วชาติ หรือ
พรมแดนปกครอของที่ใดก็ได้เคียงกับเส้นขนาน 15 เกรด ทั้งนี้ตาม
ในอนุสัญญา.

ฝ่าย ฝรั่งเศสได้เสนอให้เดิน เขตแดน เดินตามเส้น รัศมีชาติหรือ
พรมแดนปกครองที่ใกล้เคียงกับเส้นขนาน 15 องศา ซึ่งในกรณี
เช่นนี้ เขาพนมกเตนจะตกไปเป็นของฝรั่งเศสทั้งหมด.

คณะผู้แทนฝ่ายไทยขัดข้อง และยืนยันขอให้เดินเขตแดน
แน่นอนเดินเป็นเส้นตรงตามเส้นขนาน 15 องศา.

ปัญหาข้อนี้จึงยังไม่เป็นที่ตกลงกัน.

เรื่องโบราณสถานวัดบ้านทรายดำนั้น ตั้งแต่เดิมมา ฝ่าย
ฝรั่งเศสได้แจ้งให้ทราบว่า เราได้รับคำสั่งจากรัฐบาลฝรั่งเศสให้ยืนยัน
เอาโบราณสถานนี้ไว้เป็นของฝรั่งเศส โดยอ้างว่า โบราณสถาน
นี้เป็นส่วนหนึ่ง (part and parcel) ของโบราณสถานนครวัด และ
ว่าฝ่าย ฝรั่งเศสได้ลงทุนไว้แล้วเป็น จำนวน มากมายใน การก่อสร้าง
และบำรุงรักษา และยืนยันว่า ฝ่ายไทยได้ตกลงยอมให้แก่ฝรั่งเศส
แล้วที่กรุงโตเกียว. ส่วนฝรั่งเศสพร้อมที่จะให้ดินแดนตอน
ตรงข้ามตั้งตรงแก่ไทยเป็นการทดแทน.

คณะผู้แทนฝ่ายไทยคง ยืนยันเอาโบราณสถาน วัดบ้านทรายดำไว้
เป็นของไทย.

ฝ่ายฝรั่งเศสว่า รู้สึกแปลกใจมาก เพราะฝ่ายฝรั่งเศสได้
เขาใจตดตมาตั้งแต่ได้ทำอนุสัญญาที่กรุงโตเกียวว่า ฝ่ายไทยได้
ยอมตกลงให้โบราณสถานนาคเป็นของฝรั่งเศส โดยเป็นส่วนหนึ่ง
ของหมู่นครวัดแล้ว.

ฝ่ายไทยได้ตอบไปว่า ตามเรื่องที่มีเหตุทางประเทศไทย
ไม่ปรากฏว่า ฝ่ายไทยได้ตกลงยกโบราณสถานวัดบันทายสรีให้แก่
ฝรั่งเศสเลย. ตรงกันข้าม กลับปรากฏว่า ฝ่ายไทยมิได้ยอม
ยกโบราณสถานนั้นให้แก่ฝรั่งเศส หย่ามากที่ยอมไป ก็คือ ยอม
ให้คณะกรรมการปักปันพิจารณา และว่าตามหนังสือแลกเปลี่ยนคดี
ทำอนุสัญญาด้านสถาปัตยกรรมกรุงโตเกียวปรากฏชัดว่า เพียงแต่แนะนำ
คณะกรรมการปักปันให้คำนึงถึงความประสงค์ของรัฐบาลฝรั่งเศสที่
จะได้โบราณสถานวัดบันทายสรีไว้เป็นส่วนหนึ่งของนครวัด และ
ในวัตถุประสงค์ของหนังสือแลกเปลี่ยนฉบับนั้น ก็ใช้ถ้อยคำในทำนอง
เงื่อนไขไว้ว่า “ในกรณีที่นำไปตามนั้น” (le cas échéant) คณะ
กรรมการปักปัน จะต้องจัดการ ในกรณีกำหนดเส้นเขตแดนใหม่ให้
ประเทศไทยได้รับอาณาเขตทดแทนเป็นพื้นที่เท่ากัน. อันคำว่า
“ในกรณีที่นำไปตามนั้น” (le cas échéant) ย่อมได้แดงหยู่ในตัว

แล้วว่า เป็นเงื่อนไข. จึงเห็นได้ชัดว่าฝ่ายไทยยังไม่ได้ตกลงยก
โบราณสถานวัดบันทายศรีให้แก่ฝรั่งเศส ดังที่ฝ่ายฝรั่งเศสอ้าง.

ฝ่ายฝรั่งเศสว่า ในแง่กฎหมาย อาจเป็นหย่างที่ฝ่ายไทยว่า
ก็ได้ แต่ตามเจตนารมณ์นั้น ฝ่ายไทยได้ยินยอมแต่อย่างแจ้งชัด.

เรื่องนี้ ไต่ถกเถียงกันมาก แต่ไม่เป็นที่ตกลงกัน.

ในที่สุด คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้เรียนปติบัตรกำหนดของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเมื่อได้รับคำสั่ง คณะผู้แทนฝ่ายไทยก็ได้ดำเนินการเจรจาต่อไป โดยพยายามขอคืนแดนบางแห่งเป็นการทดแทนโบราณสถานวัดบันทายศรี แต่ยังไม่เป็นที่ตกลงกัน.

สรุปความว่า ในชั้นนี้มีปัญหาสำคัญ ๆ คงอยู่ 4 เรื่อง คือ—

1. เขตแดนคอนคอนไซและคอนนางดอยน้อย.
2. โบราณสถานวัดบันทายศรี.
3. เขตแดนคอนเกาะโฆง เกาะโคน (หรือคอน).
4. เส้นเขตแดนแน่นอนคอนเส้นเดียวกับคอนเส้นขนาน 15

กวาด จะคอนเป็นเส้นตรงหรือจะคอนเดินตามเส้นขั้วชาติ หรือ
พรมแดนปกครองที่ใกล้เคียงกับเส้นขนาน 15 กวาด.

เรื่องโบราณสถานวัดบันทายศรีกับเรื่องเขตแดนคอนเกาะโจง
เกาะโคนหรือคอนัน ได้เจรจากันต่อไปอีกจำนวน จนหัวหน้า
คณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสได้ขึ้นไปยังอำเภอ เพื่อเรียนระดับตรีภาค
อินโดจีน แต่รัฐบาลอินโดจีนก็คงยืนยันทำที่เดิมหยั้นเอง.

ในที่สุด ในวันที่ 10 เมษายน ๒๔๘๕ ฝ่ายญี่ปุ่นได้ยื่นแผน
การสิ้นสุดท้ายให้แก่ฝ่ายไทยและฝ่ายฝรั่งเศส. แผนการสิ้นสุดท้าย
ของฝ่ายญี่ปุ่นมีดังนี้ คือ:—

๑. คอนไซและคอนนางลอยน้อย.

ให้คอนไซและคอนนางลอยน้อยเป็นของไทย.

๒. โบราณสถานวัดบันทายศรี.

ให้โบราณสถานวัดบันทายศรีเป็นของฝรั่งเศส โดยกันเนื้อ
คอนันไว้ให้แก่ฝรั่งเศส มีเนื้อที่ประมาณ 62 ตารางกิโลเมตร
และเพื่อเป็นการทดแทน ให้ดินแดนคอนแดนขนาน 15 ไร่ภาค
แม่น้ำโขงตรงข้ามตั้งตรง กับคอนสาย ให้แก่ไทย มีเนื้อที่
ประมาณ ๗๗ ตารางกิโลเมตร.

3. คอนเกาะโขง เกาะโคนหรือคอน.

ให้แบ่งเกาะคอนต่างๆ ได้เกาะโขงให้แก่ไทยและฝรั่งเศส

ดังนี้ คือ :-

(ก) ให้เส้นเขตแดนผ่านไปทางตะวันตกของคอนด้าน (Sane) เหนือเกาะโขง คือให้คอนด้านเป็นของฝรั่งเศส.

(ข) แล้วยื่นระหว่างคอนฮี (Hi) และคอนเด็กเฟ (Lekfay) ฝ่ายหนึ่ง กับเกาะโขงอีกฝ่ายหนึ่ง.

(ค) แล้วยื่นระหว่างคอนพิมานหรือพูมาน คอนตั้งเพ และคอนโดพดี ฝ่ายหนึ่ง กับเกาะโขง คอนนางกวกัก (Nang Khoat) คอนเซมุน (Semoune) และคอนปุย (Puei) อีกฝ่ายหนึ่ง.

(ง) แล้วยื่นเหนือบ้านคอนแดง (B.D. Sang) ไปจนถึงกับแนวรั้วควาเหนือคอนเด็ต (Det).

4. เขตแดนตามเส้นเที่ยงและเส้นขนาน 15 องศา.

นอกจาก (ก) คอนโบราณสถานวัดบันทายศรี และ (ข) คอนเส้นขนาน 15 องศาจดแม่น้ำโขง ตรงข้ามวัดตั้งตรง 2 คอน

นี้แล้ว ให้เดินเขตแดนตามเส้นเที่ยงและตามเส้นขนาน 15 กราต
เป็นเส้นตรงตามเส้นเที่ยงและเส้นขนาน 15 กราต.

1. คอนไซและคอนนางดอยน้อยสองคอนนี้เป็นคอนใหญ่ มี
รางศรห้วยหตุยครวเรือน และฝ้ายฝรังแดงได้มอบให้ฝ้ายไทยเข้า
ปกครองแล้วตามข้อตกลงว่าด้วยแนวปกครองห้วยครว. ต่อมา
ฝ้ายฝรังแดงขอคอนเหล่านี้ โดยอ้างว่า รั้งนำเดินเรือคอนนี้ได้
เปลี่ยนไปแล้ว คือได้เปลี่ยนมาอยู่ในระหว่างคอนทั้งสองกับฝงไทย
มาเป็นเวลาช้านานถึง 10 ปีแล้ว. ฝ้ายไทยไม่ยอม อ้างว่า รั้งนำ
เดินเรือระหว่างคอนเหล่านี้กับฝงฝรังแดง. เมื่อฝ้ายไทยกับฝ้าย
ฝรังแดงเถียงกันในข้อเท็จจริงดังนี้ ฝ้ายย่นได้ออกไปตรวจสอบ
และทำการพิจารณายังท้องที่. ได้ความว่า ฉเพาะคอนนี้ เรือเดิน
ได้ทั้งสองทาง คือทั้งระหว่างคอนเหล่านี้กับฝงไทย และระหว่าง
คอนเหล่านี้กับฝงฝรังแดง. เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงเป็นดังนี้ ฝ้าย
ฝรังแดงได้ขอให้คอน ๒ คอนนี้ตกเป็นของฝรังแดง หรืออย่างน้อย
ก็ขอให้ฝรังแดงได้ไว้สัก 1 คอน. คณะผู้แทนฝ้ายไทยชี้แจงว่า เรื่อง
คอนไซและคอนนางดอยน้อยไม่มีปัญหาอะไร. ทั้งฝ้ายฝรังแดงได้

ตกตงใจยกให้แก่ม่ายไทยแล้ว จนถึงกับได้มอบให้ม่ายไทยเข้าปกครองแล้วด้วยซ้ำไป ในคราวทำข้อตกลงว่าด้วยแนวปกครองชั่วคราว ซึ่งในโอกาสนั้นก็ได้อาศัยแผนที่การเดินทางเรือของฝรั่งเด่นั้นเอง. มาบัดนี้ ม่ายฝรั่งแสดงกذبอ้างว่าแผนที่การเดินทางเรือนั้นคลาดเคลื่อน โดยชี้แจงว่าเรือไม่ได้เดินตามร่องน้ำที่เขียนไว้ในแผนที่นั้นถึง 8 บินาแล้ว ดังนั้น คณะโรหัย. อีกประการหนึ่งถึงแม้จะปรากฏว่าตอนตอนนางตอยนั้น เรือเดินได้ทั้งสองทางของตอนนางตอยน้อยและตอนไซก็ดี แต่อนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียวกำหนดให้ถ่วงเรือเดินเรือที่ดำคนยงเป็นเขตแดน ซึ่งร่องน้ำเดินเรือที่ดำคนยง ย่อมได้แก่ร่องน้ำที่มทุ่น (balises) ซึ่งทางเดินเรือไว้นั้นเอง เพราะการที่มทุ่นเช่นว่านยอมตั้งแดงชัดหุ้ยในตัวแล้วว่า เรือเคยเดินทางนั้นมากกว่าอีกทางหนึ่ง. เรือนี้ได้ทุ้มเตียงกันมาก และในที่สุด ในแผนการณ์สุดท้ายของฝ่ายญี่ปุ่น ฝ่ายญี่ปุ่นได้เสนอให้เส้นเขตแดนในตอนที่เดินระหว่างตอนไซและตอนนางตอยน้อย กับฝั่งฝรั่งเด็ด. เป็นอันว่า หมตอญ ๒๒๖ ๒๒๖ ตอน ๒ ตอนนั้น ตลอดจนตอนอื่นๆ อีกหลายตอน หุ้ยในระหว่างตอน ๒ ตอนนั้น เป็นของไทย.

๒. ฉเพาะคอนโบราณสถานวัดบันทายสัตว์นั้น ฝ่ายฝรั่งได้พยายามหย่างยิ่ง ที่ให้เส้นเขตแดนในคอนนั้นเดินตามเส้นธรรมชาติหรือพรมแดนปกครองที่ใกล้เคียงกับเส้นขนาน 15 กราเด เพื่อจะให้เส้นเขตแดนเดินตามแม่น้ำเสียมราด ซึ่งมีค่านาหยู่บนเขาพนมกุเดน. คณะผู้แทนฝ่ายไทยขัดข้องหย่างแข็งแรง และยืนยันหยิ่งหนักแน่นว่า ตามหนังสือแลกเปลี่ยนที่กรุงโตเกียว นั้น กล่าวฉเพาะถึง โบราณสถานวัดบันทายสัตว์เท่านั้น. ไม่ได้พูดถึงเขาพนมกุเดนด้วย. ฉะนั้น จึงยอมได้แต่ โบราณสถานวัดบันทายสัตว์โดยฉเพาะเท่านั้น. ในที่สุด ฝ่ายยี่ปุ่นได้เสนอมานในแผนการนี้สุดท้ายว่า ให้โบราณสถานวัดบันทายสัตว์เป็นของฝรั่งแล้ว มีเนื้อที่ประมาณ 62 ตารางกิโลเมตร และเพื่อเป็นการทดแทน ให้ดินแดนคอนเส้นขนาน 15 กราเดจดแม่น้ำโขงตรงข้ามตั้งตรง กับคอนฝ่าย ให้แก่ไทย มีเนื้อที่ประมาณ 77 ตารางกิโลเมตร. เป็นอันว่า ให้ฝ่ายไทยได้เนื้อที่มากกว่าที่ได้เสียให้แก่ฝรั่งแล้วไปประมาณ 15 ตารางกิโลเมตร. นับว่าในคราวแลกเปลี่ยนกันคอนโบราณสถานวัดบันทายสัตว์ ฝ่ายไทยไม่เสียเปรียบ.

3. คอนเกาะโขงเกาะโคนหรือคอนหิน ตามแผนการนี้^๕ คุกท้ายของยี่บุน คอนพูนาน หรือพิมาน คอนตั้งเพ และคอนโดพระค้ดกเป็นของไทย.

(1) ส่วนเขตแดนตามเส้นเที่ยงและเส้นขนาน 15 องศา^๕ ฝ้ายยี่บุนเส้นขอให้เป็นเส้นตรง นอกจากคอนโบราณสถานวัดบันทายสรี และคอนเส้นขนาน 15 องศาจุดแม่น้ำโขงตรงข้ามตั้งตรง. ทำให้คั่นน้ำของแม่น้ำเสื่อมรากอยู่ในเขตไทย.

แผนการนี้^๕ คุกท้ายของฝ้ายยี่บุนที่วานไตพิจารนากันหยู่ชานาน และในที่สุด ฝ้ายไทยและฝ้ายฝรั่งได้ตกลงยอมรับแผนการนี้. เป็นอันว่า

(1) คอนไซและคอนนางดอยน้อยเป็นของไทย.

(2) โบราณสถานวัดบันทายสรีกับบริเวณใกล้เคียงเป็นของฝรั่งแต่ และเพื่อเป็นการทดแทน คอนสายกับดินแดนคอนตรงข้ามตั้งตรงเป็นของไทย.

(3) คอนพูนานหรือพิมาน คอนตั้งเพ และคอนโดพระค้ดกเป็นของไทย.

เมื่อได้ตกลงกันดังนี้แล้ว สรุปประมวลความได้ว่า การปักปัน
เขตแดนในลำแม่น้ำโขง ตั้งแต่เขตแดนพม่าลงไปถึงเกาะคอนหรือ
คอน โดยลัดร่องน้ำเดินเรือที่ลำคณียงเป็นเส้นเขตแดนนั้น ทำให้
เกาะคอนต่าง ๆ ในลำแม่น้ำโขงตกมาเป็นของฝ่ายไทย ตามราย
การดังนี้:—

รายนาม เกาะ ดอน หาด และแก่ง ซึ่งได้มาเป็นของไทย
ในคราวปักปันคราวนี้.

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวปักปัน พ่ายหลัง
จังหวัด เชียงราย	1		ดอนหน้าห้วยเขียน
	2	ดอนผาคา	
	3	ดอนมะโน	
	4		ดอนคนอง
	5	ดอนตุ	
	6		แก่งผาคันตง
	7		แก่งโคกถ่าน
	8	ดอนยามหรือหาดไต้	
	9		หาดไร่เหล็ก

จังหวัด	เลขที่	โต๊ะเข้าปกครองจังหวัด หายัด	โต๊ะในคราวกับ พายหลัง
นครนายก 02/06/2565	10		แก่งกั้นตาแฉะ
	11		ดอนห้วยหมาก
		รวม 11 แห่ง	
จังหวัดเลย	1		แก่งหน้าผาแดง
	2		แก่งหน้าผาบังน้อย
	3		แก่งหน้าผาบังใหญ่
	4		แก่งหน้าบ้านโฮม
	5	คอกคอก	
	6		แก่งหน้าบ้านห้วยตอก
	7		แก่งกั้นเต่า

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวปัจจุบัน พายุหลัง
หมายเหตุ 02/06/2565	8		แก่งก้อนแม่เต้
	9	ดอนเที่ยง	
	10	ดอนชม	
	11		หม่ดอนระหว่างดอนชม กับดอนชิ่งาว
	12	ดอนชิ่งาว	
	13	ดอนซี่	
	14	ดอนมอเซา	
	15		แก่งช่องอ่าง
	- 16		แก่งไต้บ้านโคกบ้น
	17		แก่งหน้าบ้านผาแดง
		รวม 17 แห่ง	

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้นำในคราวนี้กลับ , พายหลัง
จังหวัดหนองคาย	1	ดอนขี้ผึ้ง	
	2		หาดหน้าบ้านนางโจง
	3		หาดหน้าบ้านจอมแจ้ง
	4	ดอนตั้งค	
	5		หาดหน้าบ้านหนองกั้งเหนือ
	6	หมื่นคอนจาว	
	7	ดอนคอนดาด	
	8		ดอนทะต่าย
	9	ดอนกาแพง	
		รวม 9 แห่ง	

หนังสือที่ 22/06/2565

จังหวัด	๘ เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวกับัน พายหลัง
จังหวัดนครพนม หนังสือ 02/06/2565	1		หาดหน้าบ้านส้อด (ซ้าย)
	2		หมู่คองหน้าบ้านห้วยม่วง
	3		แก่งพง
	4		คองเขี้ยว
	5	คองหมากโม	
	6	คองปลาแตก	
	7		แก่งหน้าห้วยชายมุด
	8		หาดหน้าบ้านจวน
	9	คองหนองหม่ม	
	10	คองบังฮิ	
	11	คองตาด	

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวนี้กับ พายหลัง
จังหวัดอุบลราชธานี <small>มคอช 02/06/2555</small>	12	ดอนถ้ำเงิน รวม 12 แห่ง	แก่งไจน หาดหน้าหอขมาเมืองและ ห้วยอินทระวงศ์
	1	ดอนตะโนน	
	2	ดอนเทียน	
	3	ดอนทม	
	4	ดอนดำ	
	5		
	6	ดอนหมากโม	
	7		
	8	ดอนตั้งม	

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวกับขึ้น ภายหลัง
หมายเหตุ 02/06/2565	9	ดอนพุมาย	
	10	ดอนเชียงคำ	
	11	ดอนงอ	
	12	ดอนพุดอมเข้	
	13	แก่งบางดัม	
	14		แก่งหน้าบ้านส้มค้
	15		แก่งกระฮาก
	16		ดอนกกหูชั้น
	17	ดอนคนทา	
	18	ดอนตาช่าย	
19	ดอนตลุง		

จังหวัด หนองคาย 02/06/2565	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยี่แล้ว	ได้มาในคราวกับขึ้น พายหลัง
	20	ดอนสามมัย	
	21	ดอนหินตง	
	22	ดอนदान	
	23	ดอนนกกอก	
	24	ดอนเทวดา	
		รวม ๒๔ แห่ง	

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยู่แล้ว	ได้มาในคราวปัจจุบัน พ่ายหลัง
จังหวัดนครจำปาศักดิ์ <small>วันที่ 02/06/2565</small>	1	D. Pailing	
	2	D. Pakho	
	3	D. Laos Guay	
	4	D. Laos Noi	
	5	D. Pakam	
	6	D. Mek	
	7	D. Kap Muong	
	8	D. Mak Mo Noy	
	9	D. Say	
	10	D. Puey	
	11	D. Pa Onne	

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวนี้กับ พายหลัง
จังหวัดนครจำปาศักดิ์ สมุดบัญชี 02/06/2565	12	D. Nang Loy Noy	
	13	D. Ka Mau	
	14	หมู่บ้านตระวันตกดอน Tholai Thi	
	15		D. Het
	16		D. Koi
	17		D. Phang Khao
	18		D. Hi
	19		หมู่บ้านตระวันตกเฉียงใต้ ดอน Hi (ไม่มีชื่อ)
	20		D. Lekfay

จังหวัด	เลขที่	โต๊ะเข้าปกครองของจังหวัด หยุดแล้ว	ได้นำในคราวที่ พายหลัง
จังหวัดนครจำปา ดักดี หมายเลข 02/06/2565	21		D. Tane
	22		D. Phiman
	23		D. Loppady
	24		D. Samphay
	25		D. Liang
	26		D. Vai
	27		D. Sane
	28		D. Long
	29		D. Kaden
	30		B.D. Loppady Chok
	31		D. Hi Noi

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวนี้กับ พายหลัง
จังหวัดนครจำปาศักดิ์ <small>พิมพ์ที่ เลข 02/06/2565</small>	32		D. Hé
	33		D. ไต้ย่น Hé (ไม่มีชื่อ)
	34		หมู่ต่อนระหว่าง D. Lo-
			paddy กับ D. Semoune
			และ D. Puei
	35		D. Sang
	36		B. D. Tholai Thi
	37		D. Saniet
	38		D. Det
	39		D. Khône
40		B. D. Som (รวมทั้งหมด)	

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว โดยเหตุ	ได้มาในคราวบัดนี้ ภายหลัง
จังหวัดนครจำปาศักดิ์ <small>หนังสือ 02/06/2565</small>		ดอนตระวันออกดอนเหนือ (ด้วย) 41 D. Khône Lek 42 D. Fay 43 D. Lonne 44 45 46 47 48	D. Langa D. Lieng D. Nham D. Sampay D. Phéta

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวปัจจุบัน ภายหลัง
จังหวัดนครจำปาศักดิ์ <small>หนังสือ 27/09/2565</small>	49		คอนตระกูลก D. Phéta (ไม่มีชื่อ)
	50	D. Chompol	
	51	D. Pay	
	52	D. Kok	
	53	D. Ngam Mop	
	54	D. Kamtao	
	55	D. Khone Keo	
	56	D. Kham	
	57	D. Hanne	

จังหวัด	เลขที่	ไตเข้าปกครองชั่วคราว หมู่ใด	ได้มาในคราวมีขึ้น ภายหลัง
จังหวัดนครจำปา ตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๕/๐๖/๒๕๖๕	58	îles à l'ouest de	
	D. Hane		
	59		D. Hane
	60		ตอนใต้ตอน Hane รวม 3 ตอน (ไม่มีชื่อ)
	61		D. Nu
	62		ตอนใต้ตอน Nu (ไม่มีชื่อ)
	63		D. Lay
	64		D.Kang Nam
	65		D. Mae Pay
66		D. La	

จังหวัด	เลขที่	ได้เข้าปกครองชั่วคราว หยุดแล้ว	ได้มาในคราวปัจจุบัน พ่ายหลัง
จังหวัดนครจำปาศักดิ์	67	D. Se NamSay	
	68		ตอนล่างกับหม่ ตอน ทาง ตะวันออกซึ่งหยุด พายใน- เขตของนาควย
		รวม 68 แห่ง	
จังหวัดถานช้าง	1	ตอนเขื่อง	
	2	ตอนเขี้ยว	
	3	ตอนตั้ง	
		รวม 3 แห่ง	

รวมได้เข้าปกครองชั่วคราวหยุดแล้ว 77 แห่ง.

รวมได้ในคราวปัจจุบัน ฯ พายหลัง 67 แห่ง.

รวมทั้งสิ้น ๑๔๔ แห่ง.

ถัดจากนั้นไป คณะกรรมการฉบับนั้นได้พิจารณาเขตแดนในทะเล
สาบ. สำหรับเขตแดนตอนนั้น อนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว ข้อ
2 ข้อ 6 กำหนดไว้ดังนี้:—

“ในทะเลสาบ เขตแดนได้แก่เส้นโค้งวงกลมรัศมีสี่สิบ
กิโลเมตร จากจุดที่พรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดเสียมราฐกับ
จังหวัดพระตะบองของจตุรทะเลสาบ (ปากน้ำตึงกมบต) ไปยังจุด
ที่พรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิ์สัควจตุร
ทะเลสาบ (ปากน้ำตึงคนตรี).”

คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้ตั้งขีดเส้น โค้งวงกลมรัศมี 20 กิโลเมตร
จากจุดปากน้ำตึงกมบตไปยังจุดปากน้ำตึงคนตรี (แม่น้ำ
กระบาดทอด (Kbal Tol) ตามอนุสัญญาแล้ว ปรากฏว่า
เส้นโค้งนี้ตกินเข้าไปในแผ่นดินบนฝั่งทะเลสาบ ซึ่งหยู่ทางฝั่งซ้าย
ของตึงคนตรี (แม่น้ำกระบาดทอด) และซึ่งยื่นเป็นคิ่งออกไปใน
ทะเลสาบ เกิดแบ่งแยกดินแดนตอนนี้ออกเป็นของไทยและฝรั่งเศส
คือ ตอนที่ยื่นปลายคิ่งจตุรทะเลสาบเป็นของฝรั่งเศส และตอนที่
หยู่ในเข้าไปเป็นของไทย. อนึ่ง ปรากฏว่าที่ปากน้ำตึงคนตรี

(แม่น้ำกระบาดตอด) นี้ มีเกาะใหญ่ 2 เกาะ คือ เกาะริค (Rik) และเกาะกายาน หรือชยาน (Kamyán) ซึ่งทั้งสองเกาะนี้มีความสำคัญมากเกี่ยวกับการจับสัตว์น้ำ และเมื่อก่อนกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส เกาะเหล่านี้หยุดในเขตของจังหวัดพระตะบอง. การเป็นดังนี้ คณะผู้แทนฝ่ายไทยจึงเห็นว่าเกาะทั้งสองนั้นควรถือเป็นของไทย. แต่เกาะเหล่านี้ในทะเลสาบ และเส้นโค้งวงกลมรัศมี 20 กิโลเมตรจากจุดปากน้ำตั้งถึงกมบดไปยังจุดปากน้ำตั้งคนตรีตามอนุสัญญา หากินไปถึงเกาะเหล่านี้ไม่. และยิ่งกว่านั้น แม่น้ำฝ่งทเดสาบที่หยุดทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำตั้งคนตรีซึ่งตอนเป็นของไทยโดยตลอด ก็ถูกเส้นโค้งที่วางนตตแบ่งตอนปลายที่จุดทะเลสาบออกเป็นดินแดนของฝรั่งเศสด้วยซ้ำไป. เมื่อพูดถึงเส้นโค้งวงกลมในทะเลสาบ คณะผู้แทนฝ่ายไทยจึงได้ยืนยันว่าเกาะริคและเกาะกายานหรือชยานเป็นของไทย เพราะหยุดในเขตของจังหวัดพระตะบองเดิม ซึ่งฝ่ายฝรั่งเศสได้ยอมยกให้แก่ฝ่ายไทยแล้ว. เพราะฉะนั้น ขอให้เส้นเขตแดนในค่อนนั้นเดินข้ามเกาะทั้งสองที่กล่าวขึ้นไป เพื่อให้เกาะที่ว่างหยุดในเขตของฝ่ายไทย. ทั้งนี้ขอทวงว่า

แม่เกาะทั้งสองน่าจะหยุดในเขตของจังหวัดพระตะบองเดิมก็ดี แต่
 อนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียวไม่มี ถ้อยคำ ตอนใดแสดง ว่าได้ยก
 จังหวัดพระตะบองทั้งจังหวัดให้แกไทย. จึงหยุดอนุญาได้บัง
 ดงเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิ์สัตว์ แต่บัง
 ใจเพียงเฉพาะตอน ตั้งแต่จุด ปากน้ำ กระทบ ดอกลงไปทาง ตะวันตก
 เฉียงใต้ คือตามลำแม่น้ำกระทบดอกลงเข้าไปเท่านั้น. ส่วนตั้ง
 แต่จุดปากน้ำกระทบดอกลงไปทางทะเลสาบ ไม่มีบทกำหนดไว้ใน
 อนุสัญญาเลย. เห็นเขตแดนจึงยอมไม่ครอบไปถึงเกาะเหล่านี้ด้วย.
 แต่เมื่อเกาะที่วางหยุดในทะเลสาบ ก็ควรวินิจฉัยตามเส้นโค้งวงกลม
 ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา คือเส้นโค้งวงกลมรัศมี 20 กิโลเมตร
 จากจุดปากน้ำกระทบดอกลง (ตั้งคนตรี) ถึงจุดปากน้ำตั้งกมบต.
 เพราะฉะนั้น สำหรับเขตแดนในทะเลสาบ จึงพึงเป็นไปตามเส้น
 โค้งวงกลมนี้ ตามอนุสัญญา. ถ้าเส้นโค้งวงกลมที่วางกั้นไปไม่ถึง
 เกาะ ๒ เกาะที่วาง หรือแม่เส้นโค้งวงกลมนี้จะตัดกั้นเข้าไปบน
 ฝั่งดินบนฝั่งทะเลสาบบ้าง ก็ยอมต้องให้เส้นเขตแดนในตอนนี้เดิน
 ตามเส้นโค้งวงกลมนี้ เพราะเป็นไปตามอนุสัญญา.

คนผู้แทนฝ่ายไทยได้ยืนยันไปอีกครั้งหนึ่งว่า ตามอนุสัญญา
จังหวัดพระตะบองเป็นของฝ่ายไทย. เพราะฉะนั้น เมื่อเกาะเหล่าน
หายในเขตของจังหวัดพระตะบองเดิม จึงควนเป็นของฝ่ายไทยด้วย.
ทงนได้รบคำชี้แจงว่า ถ้าอนุสัญญามองว่ายกจังหวัดพระตะบองทั้ง
จังหวัดให้แก่ฝ่ายไทยแล้ว ก็ไม่พึงเป็นปัญหา. แต่เมื่ออนุสัญญา
มิได้แบ่งไว้เช่นนั้น จึงจำเป็นต้องให้เส้นเขตแดนเป็นไปตามอนุสัญญา.
คนผู้แทนฝ่ายไทยตอบว่า ถึงแม้อนุสัญญาจะไม่ได้แบ่งไว้ชัด
หย่างนั้นก็ดี แต่เจตนารมณ์ของผู้ทำอนุสัญญามันคงมุ่งที่จะยก
จังหวัดพระตะบองทั้งจังหวัดให้แก่ฝ่ายไทยเป็นแน่ หากไม่ซาบถึง
สภาพแห่งท้องถิ่นเท่านั้น.

เรื่องนี้ ได้โต้ตอบกันอีกช้านาน. ในที่สุด เป็นอันตกลงว่า
ให้ทำเส้นโค้งอีกเส้นหนึ่ง โดยหาจุดศูนย์กลางบนเส้นที่ลากจากจุด
ปากน้ำกระบาดทอดไปยังหลักเขตซึ่งอยู่ห่างจากปากน้ำนั้น 1 ใน 5
หรือ 6 ของเส้นโค้งเดิม. ตามที่ตกลงกันนั้น เป็นอันว่า ดินแดนบน
พื้นที่ปกคลุมเกาะริคตักเป็นของไทย. แต่เกาะกำยานหรือเกาะชยาม
คงเป็นของฝรั่งเศส. ทงน เพราะเห็นว่า ถึงแม้คนระดมการรบกันจะ

เดือนจุดปากน้ำกระบาดตลอดออกไปอีกสักเท่าไร ๆ เส้นโค้งวงกลม
20 กิโลเมตรก็ย่อมครบไปไม่ถึงเกาะกายนหรือชาน.

ส่วนเขตแดนทางบกระหว่างจังหวัดพระตะบอง (ประเทศ
ไทย) กับจังหวัดโพธิ์สัตว (อินโดจีนฝรั่งเศส) นั้น วัตถุประสงค์
ของข้อ 2 แห่งอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียวมีไว้ว่า—

“ค่อจากปากน้ำตั้งต้นตรีไปทางตะวันตกเฉียงใต้ เขตแดน
ใหม่จะได้เป็นไปตามพรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดพระตะบองกับ
จังหวัดโพธิ์สัตวจนถึงจุดที่พรมแดนนี้ประคกับเขตแดนปัจจุบันระ
หว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส (เขากูป) แล้วให้เป็นไป
ตามเขตแดนปัจจุบันนี้โดยไม่มีถารเปลี่ยนแปลงจนถึงทะเล.”

เขตแดนคานันตกเป็นหน้าทของฝ่ายฝรั่งเศสที่จะทำการดำ—
หนดทำแผนที่ และคณะกัมการรับกันได้พิจารณาเขตแดนคานัน
เป็นลำดับสุดท้าย. ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า ฝ่ายฝรั่งเศสทำแผนที่เขต
แดนคานันเพ่งได้.

เมื่อถึงกำหนดที่จะพิจารณาเส้นเขตแดนทางคานัน คณะผู้
แทนฝ่ายไทยได้รับรายงานมาว่า สำหรับเขตแดนระหว่างจังหวัด

พระตะบองกับจังหวัดโพธิ์สัตว์ในบางตอน เฉพาะหย่างยังในตอนที่ยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเขากูป็นั้น เห็นเขตแดนอยู่ด้วยเข้าไปในที่ ซึ่งตามแผนที่ บัจจุบัน ปรากฏว่าอยู่ ในเขตจังหวัดโพธิ์สัตว์ และนี่ยังว่า หลักเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิ์สัตว์แต่เดิมมา มีที่บนยอดเขาพระมอขีดแห่งเดียวประมาณ 40 ปีแต่เดิมาแล้ว. หลักเขตแดนนั้นทำด้วยไม้แก่น และต่อมาหลักเขตแดนนี้ได้สูญหายไป เพราะเหตุใดไม่ปรากฏ. แต่เข้าใจว่า คงชำรุดเพราะเป็นหลักไม้. ต่อมา ไม่ปรากฏว่าใครไปทำเครื่องหมายตั้งมณฑลเขตแดนขึ้น ที่ยอดเขา พระมอขีดโดยขีดไว้ ที่กอนหินโค้งโดยรอบประมาณ 4 เมตร สูง 1 เมตร ขีดทางทิศตะวันออกของหิน มีรอยขีดครึ่งเซนติเมตรกว้าง 1 เซนติเมตร ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร และราษฎรจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิ์สัตว์ได้ยึดถือหลักเขตแดนนี้แบ่งเขตการทำไร่กระวานสืบมาจนบัดนี้ และว่า ราษฎรหมู่บ้านคำบนกระบอง รวมทังนายปลัด และนายชั้นจินตามาส พศ. ๒๔๖๖/๑๖/๒๕๕ ซึ่งเป็นผู้ให้ปากคำในเรื่องนี้ ได้ไปประกอบอาชีพเก็บผลกระวานบนยอดเขาพายอก เขาโกลย เขาตุ้ เขาพญาลำพัด เขา

เจวย เขาทะมอมีด บ้ำเปรยส์คัง ทุกๆปี จนบัดนี้ เป็นเวลา
 ประมาณ 35 ปีได้แล้ว. ถ้าเดินเขตแดนกันไปตามทิวานแล้ว
 เขาคะดวด เขาทะมอมีด เขาอชญาเม็ย เขาแก้ว และบ้ำเปรย
 ส์คัง บ้ำเรตอ จะหยุดในเขตไทย ซึ่งเขาและบ้ำทิวานมกจะวนมาก
 กว่าค่อนมาก และผดถวณที่เก็บได้จากบ้ำและเขาเหล่านี้ นัยว่า
 มีหนงเก็บได้ประมาณ 30 ทบ.

คนผู้แทนฝ่ายไทยได้พยายามด้อบส่วนให้ได้ความแน่ชัดเพื่อ
 จะได้มีหลักฐานไปส่งเดงยัณยั. แต่ผลของการด้อบส่วนปรากฏ
 ว่าชอความเกี่ยวกับเดินเขตแดนที่กล่าวขิงตนหน เป็นเพียงคำ
 บอเกล้า ห้ามแผนทหรือเอกสารอื่นใดเป็นหลักฐานไม่. ส่วนฝ่าย
 ฝรั่งเศสยัณยัอย่างแข็งแรงว่า เขตแดนระหว่างจังหวัดพระ
 ตะบองกับจังหวัดโพธิ์สัคจน ตั้งแต่ฝ่ายฝรั่งเศสได้ดินแดนไปจาก
 ฝ่ายไทย ใน ค.ศ. 1904 ซึ่งขณะกัมีการปักปันเขตแดน ไทย-
 ฝรั่งเศส ในกรงหน ได้ทำแผนที่ไว้ใน ค.ศ. 1905 ไม่เคยมีการ
 เปลี่ยนแปลงอย่างไร ยังคงถือตามแผนที่ทำไว้ใน ค.ศ. 1905
 นั้นเอง และหลักเขตแดนหรือหมุดแผนที่หรือหมุดหลักฐานที่ฝ่าย

ไทยได้รับรายงานมานั้น ฝ่ายฝรั่งตั้งยืนยันขันว่าไม่เคยทำกันไว้เลย. เพื่อประกอบแตรต้นฉบับต้นขอยืนยันของฝ่ายฝรั่งแล้ว ฝ่ายฝรั่งได้เสนอแผนกที่คณะกรรมการปักปันในครั้งนั้นได้ทำไว้ใน ค.ศ. 1905 ต่อที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญของทั้งสามฝ่าย.

คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้พยายามตรวจสอบแผนที่และเอกสารต่าง ๆ เพื่อรักษาสาประโยชน์ของประเทศไทย. แต่เมื่อฝ่ายไทยไม่มีหลักฐานจะหักล้างหลักฐานของฝ่ายฝรั่งได้ คณะกรรมการปักปันจึงตกลงให้กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบอง กับจังหวัดโพธิสัตว์ โดยอาศัยแผนที่ปี ค.ศ. 1905 ที่ฝ่ายฝรั่งเสนอไปนั้นเป็นหลัก.

ในการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิสัตว์ดังกล่าวนี้ ปรากฏว่า มีหมู่บ้านหนึ่ง คือ ตอนที่หมู่บ้านกุ่มกำปงคลอง (Phum Kompong Klong) เส้นเขตแดนจกเข้า
สมุดอายุ 02/06/2565
 มาในเขตไทย. แต่คณะกรรมการเห็นว่ายังไม่เหมาะ. จึงเสนอให้แก้ไขโดยให้ขีดเส้นเขตแดนติดต่อกันเรื่อยไป ทำให้ดินแดนส่วนหนึ่งของฝรั่งเสด็จมาเป็นของฝ่ายไทย. ทั้งนี้ฝ่ายฝรั่งและฝ่ายไทยไม่

ชัดชัด. แต่เมื่อพิจารณาเส้นเขตแดนในตำแหน่งน้ำกระบาดตลอด
ปรากฏว่า ในตอนใกล้ที่เตดซัม มีเกาะหรือดอนหยู่ในแม่น้ำกระบาด
ตลอด ๒ แห่ง คือ เกาะซำเปอรุน (Kas Sampeuh Loun) กับ
เกาะโครกบาย (Kas Krobaya). คนกะมีการจึงเห็นว่า เพื่อทด
แทนกับดินแดนทางบกดอนที่หยู่ใกล้พุ่มกำปงคลอง ขอให้ฝ่าย
ไทยยกเกาะหรือดอนทั้ง๒นี้ให้แก่ฝ่ายฝรั่งเสีย. คนผู้แทนฝ่าย
ไทยชัดชัด. แต่ในที่สุดได้ปรองดองตกลงกันว่า ให้เกาะซำเปอ-
รุนเป็นของฝ่ายฝรั่งเสียแต่เกาะเดียว. ส่วนทางโครกบายนั้นยัง
คงเป็นของฝ่ายไทยหยู่ต่อไป.

เมื่อการกำหนด เส้นเขตแดน ได้เป็นที่ตกลงกัน หมัดตั้งแล้ว
คนผู้แทนทั้ง๒ฝ่ายก็ได้ประชุมปรึกษากันถึงการปักหลักเขตแดน
ต่อไป.

ในเรื่องการปักหลักเขตแดนนี้ ในชั้นเดิมคนผู้แทนทั้ง๒
ฝ่ายได้ตกลงกันว่า จะปักหลักเขตแดนชนิดใหญ่ทุก ๆ ระยะทาง 5
กิโลเมตร. แต่ปักหลักเขตแดนชนิดเล็กทุก ๆ ระยะทาง 2 1/2
กิโลเมตรห่างจากหลักเขตแดนชนิดใหญ่. แต่เมื่อคนผู้แทนทั้ง

ตามฝ่ายได้พิจารณาแผนที่ผู้ปฏิบัติงานในภูมิภาคได้ทำเสนอมา
ก็รู้สึกว่าการปักหลักเขตแดนทุก ๆ ระยะทางที่กล่าวมานั้น คงไม่
ได้ประโยชน์อะไรนัก เพราะส่วนมากจะปักอยู่ในป่าดงอันทึบซึ่ง
แทบจะไม่มีใครได้พบเห็น. จึงได้ตกลงกันใหม่ว่า ให้ปักหลักเขต
แดนชนิดใหญ่ ณ จุดที่สำคัญ ๆ. ส่วนจุดที่ไม่สำคัญนัก ก็ให้ปัก
หลักเขตแดนชนิดเล็ก. ทั้งนี้ โดยหวังจะให้เป็นการประหยัดค่า
ใช้จ่ายและประหยัดเวลาด้วย. เพื่องานปักหลักเขตแดนจะได้แล้ว
แล้วไปภายในระยะเวลา 1 ปีตามอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว.

เฉพาะเขตแดนในแม่น้ำโขงซึ่งยาวประมาณ 1,835 กิโลเมตร
นั้น เสนออันตกลงกันว่า ไม่จำเป็นต้องปักหลักเขตแดน.

ในทะเลสาบ ได้ตกลงกันปักหลักเขตแดนรวมทั้งหมด 9
หลัก ซึ่งนับรวมทั้งหลักที่ปากน้ำดังกล่าวมาและตั้งคนตรีด้วย.

ส่วนเขตแดนทางบก คือ ทางด้านจังหวัดพระตะบองกับ
จังหวัดโพธิ์สัตว์ (ซึ่งยาวประมาณ 210 กิโลเมตร) และด้านเดิน
เทียงและเส้นขนาน 15 กราต (ซึ่งยาวประมาณ 319 กิโลเมตร)
นั้น ได้ตกลงกันปักหลักเขตแดน รวมทั้งสิ้น 130 หลัก มี

เดขหมายประจำหลักทุกหลัก เรียงกันไปเป็นลำดับโดย นับจากทาง
ด้านตั้งตรงไป. แต่เขตแดนตอนถนนจากจังหวัดพิจิตรสงคราม
ไปเยี่ยมราชนน ได้^๕หลักเขตแดนไว้ที่ถนน ๒ หลัก คือคน
ระฟ้าถนน และหลัก ๒ หลักนั้นหมายเดขเดียวกัน คือ 80 กับ
80 ก. แม้หลักเขตแดนทั้งสองนจะมีเดขหมายเดียวกันก็ดี แต่ก
ควนนับเป็นคนละหลักต่างหากจากกัน จึงรวมหลักเขตแดนทั้ง
หมดเป็น 130 หลัก.

ถ้ารับการปักหลักเขตแดนทางด้านจังหวัดพระตะบอง กับ
จังหวัดโพธิ์สัตว์มีจุดดำคั้งตั้ง คือ:—

(1) จุดเขตแดนที่ส่วยคอนแกวห้วยที่กวางสพานคอนกรัด
ข้ามแม่น้ำส่วยคอนแกว. สพานนจึงเป็นของฝ่ายไทยครึ่งหนึ่ง
และของฝ่ายฝรั่งเศสครึ่งหนึ่ง.

(2) ส่วนสพานรถไฟที่ส่วยคอนแกวั้น ถ้าจะปักหลัก
เช่นที่ถนนจะไม่ถาวร จึงได้ตกลงกันใช้แผ่นโลหะจารึกตัวอักษร
ไว้บนราวกลางสพานทั้งสองข้าง. บ้ายแผ่นโลหะนี้ฝ่ายไทยเป็นฝ่าย
จัดทำ. แต่ข้อสำคัญที่ว่า จุดเขตแดนบนสพานรถไฟนั้นห้วยที่

ตรงกลางสะพานรถไฟ. สะพานรถไฟนั้นเป็นของฝ่ายไทยครึ่งหนึ่ง และอีกครึ่งหนึ่งเป็นของฝ่ายฝรั่งเศส.

ส่วนเส้นเที่ยงซึ่งยาว 26 กิโลเมตรนั้น ได้ถูกรูขทางขึ้นไปทางเหนือจากจุดปากน้ำดังกล่าวมา และปรากฏว่า เส้นเที่ยงที่เป็นเส้นเขตแดน ได้ผ่านตัดถนนไป. ด้วยมรดก ณ จุดที่หยุดห่างจากสะพานแพรงไธรงไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะราว 1 1/2 กิโลเมตร. เป็นอันว่า สะพานแพรงไธรงนี้ทั้งสะพานเป็นของไทย.

ในขณะนั้น ทางฝ่ายเดชาธิการของทั้งสามฝ่ายได้เตรียมทำร่างพิธีสารที่จะลงนามกันนั้นอย่างรวดเร็ว เพื่อให้แล้วเสร็จและลงนามกันได้ในเดือนกรกฎาคม 2485. โดยที่อากาศที่ไซ่ง่อนในขณะนั้นอบอ้าวและร้อนจัดมาก คณะเดชาธิการทั้งสามฝ่ายจึงได้เดินทางไปยังเมืองโบกอร์ (Bokor) ซึ่งอยู่ที่ชายทะเลใกล้กับเมืองเคป (Kep) เพื่อดำเนินการร่างพิธีสารต่อไป. เดิมคณะเดชาธิการกำหนดว่าจะพักอยู่ที่โบกอร์สักสองสัปดาห์. แต่ในที่สุดดูเหมือนจะได้พักอยู่เพียง 3-4 วันเท่านั้น เพราะได้ทราบว่าที่โบกอร์ในขณะนั้นฝนตกทุกวัน คณะเดชาธิการจึงจำใจต้องกลับ

มาทำงานที่ไซ่ง่อนตามเดิม.

ในระหว่างที่คณะเดชาธิการทั้งสามฝ่ายไปร่างพิชิตสารที่โบกอร์
นั้น นายยาโน ประธานกรรมการบ้าน กัมฉัน และ พ. อ.
รูซ (Roux) ซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศส ได้ขึ้นไปยังเมืองชานฮอย
เพื่อไปตรวจสภาพ ของเขตแดน ระหว่าง ประเทศไทยกับ อินโดจีน
ฝรั่งเศสทางเหนือ. เราได้เดินทางจากชานฮอยไปเวียงจันทน์โดย
เครื่องบิน เพื่อตรวจเขตแดนในลำแม่น้ำโขง และจากเวียงจันทน์
นายยาโน กัมฉัน ได้เดินทางไปยังหนองคาย และผ่านอุดรธานี
นครราชสีมา และอุบลราชธานี แล้วข้ามไปยังเมืองปากเซ จาก
ปากเซได้เดินทางไปยังเมืองสุวรรณเขตและเมืองดงฮา (Dong Ha)
แล้วกลับไปยังชานฮอย.

ในการไปราชการคราวนี้ ฉันได้พาเดชาอนุการไปด้วย 2 นาย
คือ นายบุญรักษ์ จเรินไชย และ นายเต็ม กระแตร์เปียม และในขณะที่
ที่หยุดชานฮอยเราได้พักอยู่ที่โรงแรมเมโทรโปลิต. เมื่อนั้นไปตรวจ
เขตแดนทางลำแม่น้ำโขงกับนายยาโนนั้น ฉันได้ทั้งเดชาอนุการทั้ง

ต้องนายไว้ที่सानอย เพราะเนื่องด้วยต้องเดินทางโดยเครื่องบิน ที่
 หนึ่งจากตมาก. เมื่อฉันกลับไปที่सानอยแล้ว และในระหว่างที่เราพัก
 หน้ที่ซานอยนั้นได้มีสัมภาษณ์ทางอากาศดังชนครังหนึ่ง. จะเป็นคน
 ที่ทำอะไรจำไม่ได้ จำได้แต่ว่าเป็นเวลาดึกดั่งดี เวลาประมาณ 02.30น.
 นอกจากเสียงสัมภาษณ์ของฝ่ายทางบ้านเมืองแล้ว เสียงของโรง
 แรมที่เราพักอยู่ดังชนครัง เป็นการเตือนผู้ที่อยู่ในโรงแรม
 อีกนหน้. พอได้ยินเสียงสัมภาษณ์จนจบคนชน. ฉันนึกคิดว่า
 จะนอนเฉยๆในห้อง แต่เกรงว่าเจ้าหน้าที่ของนายซึ่งอยู่ชั้น
 ต่างจะเป็นห้อง. ฉันเลยรีบเตรียมตัวจะลงไปชั้นล่าง. แต่ดังเกิด
 ว่าผู้พักอยู่ข้างห้องฉันยังเบียดหน้าต่างหน้กันหย่างใจเย็น. ฉันก็
 เลยทำใจเย็นบ้าง คือ ต่างหน้าและพยายามแต่งตัวให้เรียบร้อย.
 เมื่อฉันเดินลงบันไดไป ก็พอดีพบเจ้าหน้าที่ของนาย จึงพากัน
 ไปนั่งคอยดูเหตุการณ์อยู่ที่หน้าคอกแห่งหน้ และเมื่อมีสัมภาษณ์
 ปลอดภัยดังชน ครังได้พากันกลับโรงแรม. ความจริงไม่มีเครื่องบิน
 มาถึงระเบิดที่सानอย แต่ปรากฏว่ามีเครื่องบินดังครมาตามชาย
 เขตแดนห่างจากसानอยประมาณ 150 กิโลเมตร.

เป็นอันว่า พวกไทยเราทุกคนไม่เป็นอันตราย แต่เดชา-
 นุกการของฉันทนายหนึ่งรู้สึกเจ็บที่หน้า นัยว่า เมื่อมีฉนวนกั้นทาง
 อากาศตั้งชน และที่โรงแรมปิดไฟมืดนั้น เขาได้เดินค้นหาหนทาง
 และไปชนเอาประตูเข้า. นี่เป็นถ้อยคำที่เขาบอกฉัน. แต่ความจริง
 ในโรงแรมนั้นมีสัตว์ร้าย ๆ พักอยู่หลายคน. ฉะนั้นเขาจะไปชน
 ประตูจึงเพียงไรฉันไม่ทราบ.

ในกรเดินทางกลับจากอานอย เคมีฉันตั้งใจจะแวะพัก
 ชมเมืองเว้สักหนึ่งวัน. แต่เมื่อหยุดอานอย เดชานุกการทั้งสองนาย
 ได้เข้ามาว่า ที่เมืองเว้ซึ่งเป็นเมืองหลวงของยวน หิงชาว
 ยวนสวยงามมาก งานจนกระทั่งผู้หิงกันเองถึงกับงงวย. เดชา-
 นุกการทั้งสองนายจึงได้ขอให้พักหยุดที่เมืองเจ้านานสักหนึ่ง. ฉันท
 เคยตกตั้งใจแวะพักที่เมืองเว้ 2 วัน. ในระหว่างที่หยุดเมืองเว้
 เราได้ไปชมพระราชวังของพระเจ้าจักรพรรดิยวน และชมที่ฝังศพอัน
 สวยงาม 2-3 แห่ง. ส่วนหิงชาวยวนนั้น ก็ได้พบเห็นเหมือนกัน
 แต่จะสวยงามเพียงไหน ท่านเดชานุกการหนุ่ม ๆ ของฉันคงให้
 ความเห็นได้ดีกว่าฉัน.

อนึ่ง ที่เมืองเวิน มีแม่น้ำที่ย้ายหนึ่งเรียกชื่อว่า แม่น้ำ
หอม (Rivière des parfumes) ไหลผ่านเมือง. ในแม่น้ำนี้มีเรือ
ให้เช่าเพื่อชมบ้านชมเมืองตามถานา และมีคำบอกเล่าว่า ผู้ที่รู้จัก
เมืองเวตินน แม้จะได้เข้าห้องที่โรงแรมดี แต่ก็ไม่
นอนที่โรงแรม แต่ไปนอนในเรือเพื่อรับอากาศบริสุทธิ์. ท่าน
เดชาบุการหนุ่ม ๆ ของฉันจะได้รู้จักเมืองเวตินนแค่นั้น ฉันต้องขอ
ไม่กล่าวในทันที. บอกได้แต่ว่า ฉันเห็นเขามีรูปถ่ายของสาวยวน
ชาวเมืองเวตินนมาถึงข้างถนนและกรุงเทพฯ ด้วย.

อันเขตแดนใหม่ ระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีน ฝรั่งเศส
ได้มีนิยามไว้ในอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียวแล้ว. เพราะฉะนั้น
การปักปันเขตแดนที่งาน คณะกรรมการปักปันจึงต้องดำเนินการ
ให้เป็นไปตามอนุสัญญาที่กล่าวนั้น คือให้หยุดยั้งในกรอบแห่ง
อนุสัญญานั้น. แม้อนุสัญญาที่กล่าวนั้นจะได้วางหลักการไว้แต่
ก็ตาม แต่คณะกรรมการปักปันก็ยังไม่อาจต้องพิจารณาปัญหาอีกมาก
มาย เพราะปรากฏว่า นอกจากปัญหาเทคนิค ซึ่งต้องชบและแก้กัน
เนื่อง ๆ แล้ว ยังเกิดมีปัญหาหลักการอีกเหลือหลาย ซึ่งเป็น

ปัญหาซับซ้อนและยุ่งยากมาก และงานหนักหักเข็ดแค้นในภูมิภาค
ประเทศก็ได้ดำเนินไปเพียงเล็กน้อย ประกอบกับเข้าฤดูฝน งาน
ในภูมิภาคไม่สะดวก ครึ่งหนึ่งจึงได้เกรงกันว่างานหนักบนเขต-
แดนนี้อาดไม่แล้วเสร็จภายในวันที่ 5 กรกฎาคม 2485 คือ พาย
ในกำหนด 1 ปี ที่ระบุไว้ในอนุสัญญา และมีเสียงว่า น่าจะขยาย
กำหนดเวลา 1 ปี ออกไปอีก.

คณะผู้แทนฝ่ายไทยรู้สึกดีว่า งานบนบกบน ทรายนี้ ถ้าแล้วเสร็จ
เร็วเท่าไร ก็ยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศไทยเท่านั้น จึงได้ชี้แจงว่า
ฝ่ายไทยได้เตรียมเจ้าหน้าที่ไว้พร้อมแล้ว เพื่อทำงานหนักบนให้
แล้วเสร็จตลอดแนวโดยเร็ว ขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเร่งไปร่วมงาน
ด้วยเท่านั้น. ฝ่ายฝรั่งเสียด่า เจ้าหน้าที่ของเขาไปเจ็บไปหลาย
คนและเจ้าหน้าที่ฝนแล้ว การเจ็บป่วยยังมากยิ่งจน.

คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้ยืนยันอย่างแข็งแรงและขอให้เร่งงาน
หนักจน. ในที่สุดเป็นอันตกลงว่าจะไม่ขยายกำหนดเวลาออกไปอีก.
แต่คณะก็มีการเห็นว่า กำหนดเวลา 1 ปี ที่ระบุไว้ในข้อ 4 แห่ง
อนุสัญญาด้านสภาพกรงโคกิกอนั้น ไม่ใช่ว่าจะสิ้นสุดลงในวันที่ 5.

กรกตาคม 2485 ซึ่งเป็นวันไ้ข้อบัญญัติฯ ได้.

ข้อ 4 แห่งข้อบัญญัติฯ มีความว่า “ การงาน บั้กบั้น เขตแดน ระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ตามที่นิยามไว้ในข้อ 2 นั้น ให้คณะกรรมการบั้กบั้นซึ่งจะได้จัดตั้งขึ้นภายหลังการไ้ข้อบัญญัติฯ เป็นผู้กระทำ ทั้งในส่วนของบกและส่วนของแม่น้ำ แห่งเขตแดนดังกล่าวแล้ว และให้ดำเนินการงานให้เสร็จภายในระยะเวลาหนึ่งปี.

การจัดตั้งและการดำเนินงาน แห่งคณะกรรมการ ดังกล่าวแล้ว มีบัญญัติไว้ในพิธีสารภาคผนวกแห่งข้อบัญญัติฯ (ภาคผนวก 2) ”.

ตามนี้ หมายความว่า ให้ตั้งคณะกรรมการบั้กบั้นขึ้นภายหลังการไ้ข้อบัญญัติฯ และให้คณะกรรมการบั้กบั้นดำเนินการงานให้เสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี. เมื่อคณะกรรมการบั้กบั้นจะร้องดำเนินการงานให้เสร็จภายใน 1 ปี ก็ย่อมหมายความว่า 1 ปี จากวันตั้งคณะกรรมการ ไม่ใช่ 1 ปี จากวันไ้ข้อบัญญัติฯ. เพราะฉะนั้น ระยะเวลา 1 ปี ^{มาตรา 12 (1) 2545} จึงย่อมสิ้นสุดลงในวันที่ 12 กรกฎาคม 2485 คือวันตั้งคณะกรรมการบั้กบั้น 1 ปี ภายหลังจากการไ้ข้อบัญญัติฯ และไม่

ใช้สิ้นสุดลงในวันที่ 5 กรกฎาคม 2485.

คณะกรรมการประกันจึงดำริจะให้ มีการประชุมใหญ่ ในเช้าวันที่ 11 กรกฎาคม 2485 ที่ใช้ก่อน เพื่อลงนามพิชิตสาร. แต่เนื่องจาก ยังมีงานอีกหลายอย่างที่คงต้องปฏิบัติในนามของคณะกรรมการประกัน จึงเห็นว่ายังไม่ควน แกลงยุบเลิกคณะกรรมการ บั๊กบันในที่นี้ ที่ทันใด พายหลังการลงนามพิชิตสาร. จึงคิดจะมีการประชุมใหญ่ครั้งสุดท้าย ที่กรุงเทพฯ ๑ ในราวปลายเดือนกรกฎาคม 2485 หรือต้นเดือน สิงหาคม 2485 เพื่อเลิกงานของคณะกรรมการ. ในระหว่างนั้น ขอให้ เจ้าหน้าที่ย้ายไทยและฝ่ายฝรั่งเสด็จที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการบั๊กหัก เขตแดนต่อไปโดยให้พยายามเร่งงานเพื่อให้แล้วเสร็จโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้.

ความจริงคณะกรรมการใครจะให้ การลงนามพิชิตสารได้กระทำกัน ที่กรุงเทพฯ ๑ แต่เนื่องด้วยมีความยากลำบากหลายประการ คือมี เอกสารที่เกี่ยวข้องมากมาย ตลอดจนแผนที่ซึ่งถ้าจะไปลงนามกัน ที่กรุงเทพฯ ๑ ก็จะต้องเอาเจ้าหน้าที่ไปด้วยอีกหลายคน พร้อมทั้ง ขนข้าวของหลายสิ่งหลายอย่างไปด้วย จะไม่สะดวกอย่างยิ่ง เพราะ

ไม่มีรถยนต์และน้ำมันรถยนต์.

เมื่อได้ข้ามกำหนดการว่าจะมีการลงนามพิธีสาร ในวันที่ 11 กรกฎาคม 2485 คณะผู้แทนฝ่ายไทยจึงได้เจรจากับ ฝ่ายฝรั่งเศส เพื่อขอให้ฝ่ายไทยเข้าครอบครองดินแดนที่โต้แย้งที่ตกลงกันให้เป็นของฝ่ายไทยแต่ก่อนโดยทันที. ในที่สุด เป็นอันตกลงกันว่า ดินแดนที่ตกลงเป็นของฝ่ายไทยทุกแห่ง นั้น ให้ฝ่ายไทยเข้าครอบครองในวันที่ 12 กรกฎาคม 2485 เวลา 09 00 น.

ครั้นวันที่ 11 กรกฎาคม 2485 คณะกรรมการปักปันได้มีการประชุมใหญ่ครั้งที่ 4 ที่ไซ่ง่อน และได้ลงนามพิธีสาร 3 ฉบับ คือ —

1. พิธีสารเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส มีแผนที่ประกอบ. การลงนามนั้น คณะผู้แทนทั้ง 3 ฝ่ายได้ลงนามเฉพาะแต่พิธีสารเท่านั้น. ส่วนแผนที่ประกอบมิได้ลงนาม มีแต่ตราของคณะผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่นประทับไว้เป็นสำคัญ.

2. พิธีสารเกี่ยวกับเขตปลอดการทหาร และ.

3. หมุดลับ 02/06/2555 พิธีสารสุดท้าย.

พิธีสารเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนนั้น ได้นิยามเส้นเขตแดน

ใหม่ระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ไปด้วยกันได้ตกลงกัน. แต่มีข้อสำคัญข้อหนึ่ง คือ เส้นเขตแดนในลำแม่น้ำโขงตามที่ได้ออก
 ลงกันนั้น เป็นเส้นเขตแดนแน่นอนตายตัว กล่าวคือ ถึงแม้ว่า
 ต่อไปร่องน้ำเดินเร็วที่ลำน้ำนี้จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ดี แต่
 เส้นเขตแดนในลำแม่น้ำโขงย่อมหยุดยั้งที่. ข้อนี้เป็นใจความสำคัญ
 ข้อหนึ่งในพิธีสารเกี่ยวกับการปักปันเขตแดน. แต่ทั้งนี้ยอมไม่
 เป็นข้อห้ามไม่ให้ประเทศ ทั้งสองที่เกี่ยวข้องตกลงกันเป็นอย่างอื่น
 ในเมื่อกรณีเกิดขึ้น.

ครั้นวันที่ 25 กรกฎาคม 2485 คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้ออก
 เดินทางมาซึ่งกันและกันไปเสียมราฐและในวันที่ 26 กรกฎาคม 2485 คณะ
 กรรมการปักปันได้ไปตรวจสอบหลักเขตแดนบางหลักในทเดธบาย และ
 ทถนนไปเสียมราฐ. รุ่งขึ้นวันที่ 27 กรกฎาคม 2485 คณะกรรมการได้
 ไปตรวจสอบหลักเขตแดนทางด้านโบราณสถานวัดบันทายอีร์ และ
 ในวันที่ 28 กรกฎาคม คณะผู้แทนทั้งสามฝ่ายได้เดินทางถึงกรุงเทพฯ.
 รวมเวลาที่คณะผู้แทนฝ่ายไทยไปปฏิบัติราชการในอินโดจีนฝรั่งเศส
 คราวนี้ประมาณ 6 เดือน.

ต่อมา เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2485 คณะกรรมการปักปันได้มี
การประชุมใหญ่ครั้งที่ 5 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ที่กรุงเทพฯ และใน
ที่ประชุมครั้งนี้ นายยาโน ประธานกรรมการปักปัน ได้กล่าวขุบ
เด็กคณะกรรมการปักปัน.

ในการไปปฏิบัติราชการ เกี่ยวกับกรปักปันเขตแดน คราวนี้
คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้จัดแบ่งเจ้าหน้าที่ออกเป็น 2 ส่วน คือส่วน
หนึ่งเรียกได้ว่าส่วนกลาง ได้แก่บัณฑิตกรรมการ กรรมการผู้ช่วย ผู้
เชี่ยวชาญ เจ้านาย ฯลฯ และอีกส่วนหนึ่งซึ่งเรียกได้ว่าส่วนภูมิภาค
ประเทศ ได้แก่บัณฑิตแม่กองและเจ้าหน้าที่ที่ไปปฏิบัติงานอยู่ในภูมิภาค
ประเทศ รวมตลอดทั้งนายแพทย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจและคน
งานด้วย.

เจ้าหน้าที่ส่วนกลางได้ไปปฏิบัติราชการอยู่ที่ไซ่ง่อน ซึ่ง
เป็นศูนย์กลางของคณะกรรมการปักปัน และเจ้าหน้าที่ส่วนกลางนี้
มีจำนวนทั้งหมดไม่เกิน 20 นาย. แต่ในการไปปฏิบัติราชการ นะ ที่
ไซ่ง่อนแต่ละคราวนั้น ไม่ได้ไปด้วยกันทั้งหมดทีเดียว เพราะบาง
ท่านคิดราชการอยู่ที่ประเทศไทย. หย่างไรก็ตาม แม้คณะผู้แทน

4. กองบังคับทางบก.
5. กองบังคับในแม่น้ำโขง กองที่ 1.
6. กองบังคับในแม่น้ำโขง กองที่ 2.
7. กองดีฮัวร์.
8. กองถ่ายภาพจากอากาศ.

เจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาคจะต้องออกไปปฏิบัติงาน อยู่ในพื้นที่
 ที่กันดารและลำบาก เป็นเขา เป็นห้วย. การคมนาคมลำบาก. บาง
 กองเช่นกองบังคับด่านเดิ่นนาน 15 วรรค กองที่ 2 ซึ่งต้องไป
 ปฏิบัติงานอยู่ทางด่านตั้งตรงนั้น ก็ว่าจะเดินทางไปยังที่ที่เป็น
 เขตงานของตนได้ก็ต้องกินเวลาช้านาน เช่นบางส่วนของกองนี้
 ต้องเดินทางจากสถานีรถไฟสระเกษไปยังกำแพงทม ซึ่งเป็นเขต
 งานแห่งหนึ่งของกองนี้ ต้องใช้เวลาเดินทาง 16 วัน. บางส่วน
 ของกองนี้ต้องเดินทางโดยทางน้ำ คือตามลำแม่น้ำโขง จาก
 ขرابริวัตรไปนครจำปาสักก็ กินเวลาไปแต่ละกลับ 21 วัน. และ
 บางส่วนก็ต้องเดินทางโดยทางบกจากขرابริวัตรไปสระเกษ กิน
 เวลาไปแต่ละกลับ 45 วัน.

ในการปฏิบัติงานในภูมิภาคนี้ เจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาค
ได้รับความลำบากตรากตรำมาก ทั้งในการเดินทาง ที่พักอาศัย
และการปฏิบัติงาน ต้องบุกน้ำบุกบ่าข้ามเขาและห้วยและค้ำงแรม
ในป่าเนื่อง ๆ.

สำหรับการเดินทางโดยทางน้ำนั้น ต้องอาศัยเรือไฟของฝ่าย
อินโดจีนฝรั่งเศส และเรือพายเรือกแจว ซึ่งมีจำนวนจำกัด และ
เป็นเรือเล็กมาก ทั้งนี้เพราะในท่าแม่น้ำโขงมีเกาะแก่งมาก. เรือ
ใหญ่ไม่เหมาะที่จะลัดเกาะไปตามร่องน้ำได้ ทั้งกระแสน้ำที่ไหลแรง
และเชี่ยวมาก และกรงหินกีดถนนแรงจัด เป็นเหตุให้เรือดำแดง
เข้าของดำหนึ่งลำ สับียงอาหารเสียหาย ฉะเพาะหย่างยัง ชาวฮ่า
จมน้ำ 7 กระสอบ. แต่โชคดีที่ไม่มีใครเสียชีวิต.

การเดินทางโดยทางบกนั้นไม่มีถนน. มีแต่ทางเดินเท่านั้น.
ฉะนั้นจึงไม่สามาถใช้รถยนต์ได้ ต้องใช้เกวียนเป็นพาหนะ. แต่
ทางเดินมีสัตว์ป่าข้ามห้วยหลายต่อหลายแห่ง ซึ่งสัตว์ป่าเหล่านี้
ไม่ใช่สัตว์ป่าธรรมดา. เมื่อถึงสัตว์ป่าก็ต้องปลดโคออก ใช้คน
เดินเกวียนข้ามไปที่ละแ่ง. ส่วนโคนั้นก็วิ่งเดินข้ามไปที่ละคู่. บาง

วันฝนตกหนัก ทำให้เกิดน้ำท่วม บางแห่งน้ำท่วมถึงประมาณ 50 เซนติเมตร เจ้าหน้าที่ต้องเดินท่องน้ำและโคลนตม เจ้าหน้าที่ต้องผ่านน้ำฝนใหญ่เรื่อยๆ เครื่องแต่งกายของเจ้าหน้าที่แต่ละคนงานเปียกชุ่มโชกไปด้วยน้ำและโคลนตม บางแห่งน้ำลึกมาก ท่วมมีระดับเปลวของเกวียน จึงจำต้องให้คนงานทามเกวียนข้ามไป. เนื่องจากควรเดินทางอันแสนลำบากประกอบด้วยคุณภาพของเกวียนในแคว้นเหล่านั้นไม่แข็งแรงมั่นคงพอ เกวียนจึงหักและบุบสลายลงทำให้เสียเวลาเดินทางด้วย เพราะต้องซ่อมเกวียนกันแทบไม่เว้นวัน. ส่วนเจ้าของที่บนทุกเกวียน ฉเพาะหย่างยิ่งของที่มีค่าและสำคัญในการปฏิบัติงานนั้น ได้พยายามบันจุในหีบห่อมั่นคง และได้ให้คนงานทามหาม จึงไม่เสียหาย. แต่เครื่องวิทยุสื่อสารได้ชำรุดไป 1 เครื่อง เนื่องจากเกวียนหักคว่ำลงในขณะที่ลงจากช่องโพลีคอสช่องทางที่จะต้องผ่านจากดินแดนไทยลงสู่แคว้นกำปางทม ซึ่งช่องทางนี้มีลักษณะเป็นชันบันได.

ในขณะเดินทางเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในภูมิภาคใต้ได้พยายามเดินทางอย่างรีบเร่ง แทบไม่มีเวลาจะหุงหาอาหาร และบางวัน

ของถนนของเทศบาลนครด้วยน้ำฝน. เวลานอนจะอาศัยนอนบนเตียงนอน
 ก็ไม่ได้ เนื่องจากมีของบนเตียงเต็ม จึงต้องนอนในที่เบียดแคะ.
 โคนอนในน้ำ. ถ้ามีบ้านเรือนของราษฎรก็ได้อาศัยพักนอนบนเรือน
 นั้น แต่ถ้าไม่พบบ้านเรือนของราษฎรก็ต้องนอนกลางแจ้งบ้าง และบาง
 แห่งต้องตัดไม้ยกฐานให้สูงกว่าระดับน้ำ เพื่อนอนไปคืนหนึ่ง ๆ
 เฉพาะ หย่าง ยี่ ทวง คำน จังหวัด พระตะบอง กับ จังหวัด โพธิ์สัตว.
 เครื่องนุ่งห่มก็อาศัยผังกบไผ่ไฟ. รุ่งขึ้นก็ต้องสวมไปใหม่. และในขณะที่
 ทำงานวิ่งวัดงานดำหวิด และทำแผนทนน ก็ต้องเริ่มลงมือทำงาน
 ตั้งแต่ 06.00 น. จนค่ำคืนทุกวัน. มีเวลาพักผ่อนเพียงเวลารับประทาน
 อาหาร ขำระว่างกายและนอนเท่านั้น. ทั้งนี้เพื่อให้งานแล้ว
 เสร็จทันตามกำหนดที่คณะกรรมการบังคับบัญชาไว้. งานบางแห่งเช่นใน
 ตอนทำการกรุยแนวเดิน เที่ยง จาก ปากน้ำ ตั้งกรมมคชนไป ทางทิศ
 เหนือลำบากมาก และทำได้ช้ามาก เพราะเป็นน้ำตื้นและวันหนึ่ง ๆ
 ตัดทางถางป่าไปได้ไม่เกิน 800 เมตร. ในบริเวณที่ลาดชันนั้น ใน
 ตอนคนวิ่งฝ่าฝืนความลำบากได้รับความลำบากมาก เพราะลมและฝน
 เป็นอุปสรรคอย่างยิ่ง เพราะก่อนฝนจะตกมักจะมีลมแรงแถม

บางครั้งพบแรงจูงใจที่ผิดของหมู่ต่าง ๆ พึง และผวาตื่นคึกคักทางหุ
ชาติหมด.

การคมนาคมติดต่อระหว่างที่ที่เป็นที่ตั้งของกอง กับสถานที่รด
ไฟหรือจังหวัดชายคาปากแฉะกินเวลานานเพียงไรก็ได้เรียนมาแล้ว.
ฉะนัการคมนาคมติดต่อในระหว่างหมู่กับกอง หรือ ระหว่างหมู่ต่อ-
หมู่กันนั้นยังยากลำบากและกินเวลาช่นอกหลายเท่า เพราะนอกจาก
หุห่างไกลกันแล้ว ยังต้องบุกป่าฝ่าดง ต้องใช้คนเดินเท้า และจะ
ให้เดินไปคนเดียวก็ไม่ได้ เพราะเกรงสัตว์ร้ายในป่า ซึ่งมีหุชุกชุม
เช่นช้าง เสือ หมู ตะกิง และงู และแม้จะนั้นก็ยังปรากฏว่ามีคน ถูก
งูกัดถึง 5 คน แต่โชคดีที่ไม่มีใครเป็นอันตรายถึงชีวิต. นอกจากนี้
ในป่าดงที่เจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติราชการ ยังมีตัวทากและตัวเห็บชนิด
เล็กชุกชุมมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ถูกกัดกันทุกวัน.

ส่วนด้เมียงอาหารนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ได้เข้าไปปฏิบัติงานใน
ป่าลึกเท่าไร ความยากลำบากในเรื่องด้เมียงอาหารก็จะมีเพิ่มขึ้น
และโดยที่ภูมิประเทศที่เจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติงานนั้น หุในแคว้นที่

แรนแค่น บ้านราศดรไม่ค่อมมี. ด้เบียงอาหารจึงอึดคึด. จ้าวด่าร
แฉะเกด้อ และเม่นาทจะไซ้อามแฉะรับประทานกัหายาก.

ในการทเจ้าหนาทกกองค่าง ๆ ออกไบ่ปคิบคิงงานในภูมิภาค
นี้ รัตบาดแห่งค่อมเค็ดพระเจ้าหุ่ยหัวกัไคระดักแฉะเป่นห่องคิงการ
เจีบบวยของเจ้าหนาทแฉะคนงานเหต่านนเหมอนกัน จึงไคจคใหม่
นายแพทยประจำหุ่ยแทบทุกกอง แฉะเม่นากันคึด กัยงปรากฏคว่า
เจ้าหนาทแฉะคนงานใน กองค่าง ๆ ไคเจีบบวยกัน มาก เหมอนกัน.
ตามรายงานทไครับมาปรากฏคว่า รวมทงค่อมคนเจีบบวยด้วยโรค
ดังค่อไปนี้ คื่อ:-

1. ไช้จิบคั่น	239 คน
2. บิด	93 คน
3. ไช้หัวคึด	30 คน
4. แฉดเบอยพัง	61 คน
5. ไช้อมคา	5 คน
6. หิด	3 คน
7. เขยคาอักแฉบ	2 คน

8. ดำได้ชักเคบ 2 คน
 9. ได้ตั้งชักเคบ 1 คน
 10. แผลชักเคบอย่างแรง 1 คน

ผู้ที่เป็โรคบิด 1 คน ผู้ที่เป็โรคได้ตั้งชักเคบแต่ละเป็แผล
 ชักเคบอย่างแรง กับ พ.ต. จาก ร.ม.บ.ร. ซึ่งเป็โรคเยื่อตา
 ชักเคบ ตาแดงไม่เห็ รวม ๓ คน มีอาการมากจึงต้องจัดตั้งกั
 มารักดำตัวที่กรุงเทพฯ.

ฉันเด็ใจที่จะรด่าว่า ในการที่ไปปฏิบัติราชการในภู
 มินประเทศอันกัันดารแค้นแค้น ได้มีเจ้าหน้าที่ดงแก่กััน รวม 3 นาย
 คือ:-

1. พดทหานจำรัส กิจเฉลา (ทหานล้อดง) ซึ่งไปปฏิบัติ
 งานหญ่ทางเดินขนาน 15 ทราย ทางด้านดั่งตรง ได้บ่วยเป็
 โรคไข่หัวดไทย ผู้ได้ตั้งชักเคบ ได้ตั้งแก่กัันนะค้อว.พอชารามรวิวัตร
 เมื่อวันที่ 8 พริงภาคม 2485.

2. นายบุญชู คำด่าง ซึ่งไปปฏิบัติงานหญ่ทางเดินขนาน 15

กรวดค้ำดังตั้งตรง ได้ป่วยเป็นโรคไข้น้ำดำ (black water fever)
ได้ถึงแก่กรรมกะปางปเตริย เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2485.

3. คนงานชื่อ นายไฟ ซึ่งไปปฏิบัติงานทางด้านพระตะบอง
โพธิ์สัตว์ บั่วยเป็นโรคไข้จับต้นหย่างแรง เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม
2485 แดะถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2485.

ตามนี้ พังเห็นได้ว่า บันดาเจ้หนาตังอญุมิประเทศออง
ตราครว้ทำงานอันหนักในพนททลคือนามิย แดะกินดวแรนเค้น
แเดะได้รบความยากลำบาก ความเหน็ดเหนื่อย การเลี้ยงภย แดะ
ภยันตรายตลอดเวลา แต่แม้กระนั้นก็ เป็นที่นาญุมิใจหย่างยัง
ที่เจ้หนาตผยไทยทุกคนมีกำลังใจดีมาก มิได้ย่อท้อ แต่หากกดับ
มีมานะบากบั่นอดทนแเดะต่อสู้กับความยากลำบาก โดยมีได้ปรึกษา
บันถึงความเหน็ดเหนื่อยแเดะความยากลำบากเดยแต่คำเดียว ทงนี้
ทำให้เห็นประจักษ์ดว คนไทยมีความสำมาดแเดะมีความบากบั่น
แเดะอดทนเพียงไร.

ตามที่ได้กล่าวมาแลวข้างคั้น พังเห็นได้ว่าคนเร่กัมีการบากบั่น
ได้ประดบับอหวนันญ่ยากลำบากชันแเดะหนักใจมากหลายโดยมิได้คาค

หมาย และความยากลำบาก ทั้งในทางจิตใจและในทางกายหย่างยิ่ง
 ทั้งระยะเวลาหนึ่งมีที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว ก็
 เป็นเวลาอันสั้นมากเกินไปสำหรับงานประเภทนี้ แต่ด้วยความ
 ซ้ำมาดและเจตนาดีของ พระ ท่านมาโกโตะ ยาโน ประธานภักการ
 บักบัน ผู้ซึ่งได้อำนวยการงานของคณะภักการบักบันตลอดมาโดย
 ไม่คิดเห็นแก่ความเหนื่อยยาก ด้วยความช่วยเหลือหย่างเต็มอก
 เต็มใจของสมาชิกทุกท่านในคณะผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่น และด้วยความ
 ร่วมมืออันพร้อมเพรียงของสมาชิกทุกท่านในคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศส
 เฉพาะหย่างยิ่งพระท่านร็อกส์ (Roques) หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่าย
 ฝรั่งเศส คณะภักการบักบันดำมาดปฏิบัติภารกิจของคนให้ดูดี
 ไปโดยราบรื่นและเรียบร้อยภายในระยะเวลาหนึ่งมีที่กำหนดไว้ใน
 อนุสัญญาที่กล่าวมานี้.

อีกประการหนึ่ง ที่งานอันเหนื่อยยากซับซ้อนของคณะภักการ
 บักบันได้ดำเนินไปได้โดยดี ก็เพราะรัฐบาลทั้งสาม คือ รัฐบาล
 ญี่ปุ่น รัฐบาลฝรั่งเศส และรัฐบาลไทย ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ
 และความดีตลอดทุกประการ และคอยสนับสนุนให้กำลังใจแก่คณะ

กัมการบักปันหญ่เนื่องนิจ และในระหว่างที่คนผู้แทนฝ้ายไทยได้
 หญ่ในอินโดจีนฝรังเศส รัตบาดอินโดจีนฝรังเศสก็ได้ให้ความ
 ช่วยเหลือและความสะดวกเป็นหย่างดี.

ฉันขอกล่าวยืนยันว่า ต่มาชิกทุกคนในคณะผู้แทนฝ้ายไทย
 รวมทงตัวฉันเองด้วย รู้สึกซาบซึ้งหย่างจับใจในความกรุณาของ
 บันฑารัตบาดทเกยวของทงหลาย และในไมตรีจิตของคนผู้แทน
 ฝ้ายยี่ปุ่นและฝ้ายฝรังเศส.

บัดนี้ เขตแดนใหม่ระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรังเศส
 ได้บักปันกันเด็ดเรียบรอยแล้ว ฉันจึงเชื่อมั่นว่า ทงนี้ ย่อมเป็น
 เครื่องเชื่อมและประสานสัมพันธ์ไมตรีในระหว่างประเทศทงตามท
 เกยวของ ให้สันติชนมกตมเกิดยวกันยงจน เพื่อสันติภาพ สันติสุข
 และความเจริญรุ่งเรืองแห่งภูมิภาคส่วนนี้ของโลก.

ขอขอบคุณท่านทงหลายเป็นอันมากอีกครั้งหนึ่ง.

สวัสดี.

หมดอายุ 02/06/2565

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ พระนคร
นายสัณเฑาะว์ บุนนาค ผู้พิมพ์
ผู้โฆษณา

วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2485

สำนักหอสมุด

หมวดอายุ 02/06/2565